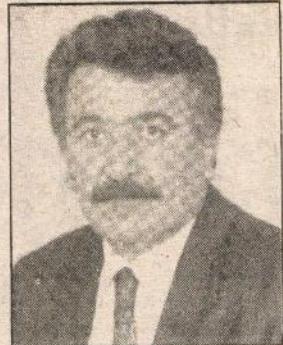

Sal:1 Hejmar:51 7-13 Sibat 1993 5000TL (KDVD)

Rojnameya Hefteyî

Ambargo
birçîhiştin
tunekirin

Rüpel 9

Selim Sadak

Greva birçîbûnê ya mebûsên Meclîsa Neteweyî ya Kurdistanê li her derê belav dibe

Dîlana serxwebûnê

Rüpel 8

Gundîno! We govend gerandiye bi halan/ Hin jî digerînin li çiyan/ Îro li Ewrûpa jî deng daye ev dîlan.

Şükrü
Sekban

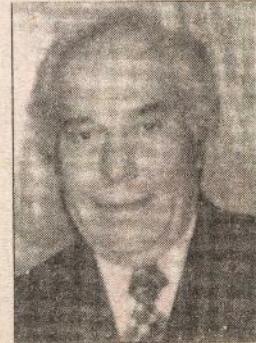
İsmail Göldas

Rüpel 12

MKM a
Amedê

Rüpel 11

Qanatê
Kurdo

Bêrîvana
Dêrsimî

Rüpel 13

REWS

Abdullah Keskin

Me Kurdî li xwe qedexe kiriye

Ciqas em fersendê dibînîn bi xwendevanê xwe re rûdinin û sohbetan dîkin. Di van sohbetan de ser rojnamê ditînê ji hev cihê derdi-kevin. Li dawiyê axaftin dîsa tê ser pîrsâ zîmîn.

"EZ BI KURDÎ NIZANIM"

Nexwendin û xwe ji dûrxistina Kurdi ez hinekî bi bêcesaretiyê ve girê didim. Gelek kes bi Tirkî dest bi axaftinê dîkin, ber-siva wan a pêşî "EZ bi Kurdi nizanim" e, bi "EZ bi Kurdi nikarim baş bixwînim" di-dome ev axaftin. Lî ku hûn hinekî eleq-e-dar dîbin, û sohbet dirêj dibe, hûn dîbinin ku bi Kurdiyeke gelekî delal, bi zimanekî zelal diaxivîn. Heta mirov dikare bibêje ku Kurdiya wan ji Tirkîya wan gelekî baştîr e.

DEV JI VÊ KOMPLEKSÊ BERDIN

Zanebûna zimanê xwe gelek kes wek kîmasiyekî dîbinin. Nezanibûna Kurdi ji gelek kesan re wek marfetekê mezin tê. Berî her tişîfî divê însanên me xwe ji vê kompleksê xelas bikin. Pirsgirêkî xwendevan ji aliyê zîmîn ve ne girîng in. Gelekî hîsan çareser dîbin ev pirsgirêk. Reçeta çarerreserkirinê ji di destê mirov de ye.

QELSIYA MEZIN XWENDIN E

Qelsiya mezin xwe ji aliyê xwendinî ve dide xuyakirin. Di civaka me de ji sedî not însan weşanê Kurdi nû dîbinin. Pêşî ji wan re xerîb tê. Ji ber ku heta niha li Kurdistanê weşanê Kurdi bi serbestî derne-ke-tine û belav nebûne, xwendevan ji xwendina Kurdi re bi tevî biyanî maye. Hê ji gelek însan alfabe-yê nizanîn, tîpê X, W, Q dipirsin.

Roj nayê vesartîn

Şas bûn (hesabê malê û sûkê li hev derneket), nizanibûn ev ci-rûsk dê bibe agirekî ges. Nedix-westin bîzanibin, ev agirê ges nayê vemirandin bi peşkîn avê. Planen wan û xwefiroşan neçû serî. Pişti xwarina derbeyen giran ji desten pêşmergeyan. Hatin kuştin, revîn. Avetin çekên dijmin. Bûn tobedar. Helbet li ber destê mîlet mane bêçar. Dê vê carê ci bikin? Dê ci çare bikin? Hate bîra wan şerê Vietnam (birakuji). Kurdan berî hev bidin û bikin temaşê li wan? Disa hatin gundan gotin: "Ew bizdînkar in (terorist in) tîrsê dixine dilan. Ha ji we re van çekan parêziya xwe bikin bi wan". Naven wan danîn parêzkeren gundan (koricî). Di dilê xwe de digotin bila hev bikujin. Ma ne ev e, ji mîj ve daxwaziya wan şerê birakuji, peyidibû li Kurdistan, xwîn herikî li her der. Hawar û qerîn e li qada welêt. Lî dagirker şâ nebûn, kîfa wan nedomiya. Agir zû hate vemirandin.

Parêzkeren gundan ji hev ketin. Nizanibûn ku kîna salan di dil de zîl daye. Berî tivingen xwe zivar-tin dane singa dijmin û tevî çekên xwe ketin, nav réza pêşmergeyan. Xistin Kurdistan leşkeren gi-ran. Da bi qormîçin hîm û vîna dilan, da ji bir bikin şoresh û Kur-distan. Dîsa şas bûn, leşker bê çarê mabû li hemberî şoresh-geran. Dilehayî (ecêbmâyî) mabûn. Çawa ev gelê nezan, perişan, tenger-ler mabûn di şev û rojekê de bû qehreman, her yek bû pêhlewan? Ev ci ji wan re bû derman? Zû ji bir kirin gotinê bavê xwe Kemal Paşa (Kemal Atatürk, ne Atakurd) sergest û serimest man. Dê vê carê ci bikin? Mejiyî faşîstan mijûl bû got: "Emê çêbikin hêzîn taybeti, ev in ên terorîstan derxin ji çiya-yan, ev in dipelçînim serîyan, ev in mîrxa û lehengen Tirkan".

Ev ji pûç û vala derket, nikari-bûn rawestin li hemberî şepa (asit) mezin, bahoza xurt. Çêkirin kontrgerîla, karê bi di-

GIRÎNG E LÊ?

Ne tenê li civaka Kurd, li civakên Rojhîlat tev de xwendin zêde bi pêş neketi. Iro li Tirkîye dor du hezaran re "şair" he-ne, yênu ku kitêbên wan çapbûyi. Lî kitêbên şîran ê herî baş ince 500 hebî difiroşin. Yanê "şair" bi xwe jî naxwînin. Minakeke din: Gundiyen Anadolê bi weşanê Tirkî re çiqası eleqedar dîbin? Çiqası dikarin rojnameyeke Tirkî bixwînin û jê fêm bikin? Ji vî alî ve şensê me heye. Çiqas kîmasî hebin jî civaka me hinekî hesas e. Em tev de di demeke girîng de dijîn. Di demen wiha de tu qîmetê rege-man nîn e. Di şertîn iro de li Kurdistanê deh hezar însan weşaneke Kurdi bixwînin ne girîng e, lê hindik e.

Ziman û çand bi hev ve girêdayî ye. Zimanê Kurdi bi giştî dewlemend e. Lî ji ber qedexetiya sed-salan di hin babetan de valahî hene. Mesela rojname û kovarên Kurdan hî Kurdi wek unsûren folklorîk bi kar tînin. Cend çirok û helbest, berhemên gelêri bi Kurdi derdixin, xeber û gotaran bi Tirkî. Ji bo vê em dibêjin gerék e weşaneke Kurdan xwerû an bi Kurdi an jî bi Tirkî be. Kurdi gelek caran di nav rûpelan de wîndâ dibe. Wextê ku tev de bi Kurdi be, her tişt wê bi Kurdi bê ni-visandin, xwendevan wê zanibe ji bo ci wê weşanê dixwîne. Ziman jî bi pêş dikeve.

DEVOKÊN HERÊMÎ, NA!

Di her zimanî de cihetiya diyalekt û devokan heye. Li her parçeyen Kurdistanê jî, ji xeynî lehçeyan devok hene. Hebûna devokan tiştekî tabîî ye. Tu eleqa wê bi dewlemendî û qelsiyê re tune ye. Lî divê zimanê rojnameyekê standart be. Ziman, zimanê netewe tev de ye. Rojname an kovarek nikare tenê bi serê xwe ji aliyê

zimên biryaran bide. Ev ne karê rojnameyê ye. Kare ci bike? Dikare peyvîn ku di zimanê nîvîskî de bi cih bûne bi kar bîne. Di Welat de em vê riye dimeşîrin. Wî çaxî jî peyv ne li gorî devokan têne nîvîsandin. Jîxwe ne mumkun e mirov bi her devokî binivise. Xwendevan ji vî alî ve hîn zehmetîyan dikişin. Em bi xwe jî, nîvîkar û xebatkarê Welat, ne li gorî devokan herêma xwe dînîvisin.

Xwendevanê Kurd ji aliyê peyvan ve jî hesas in. Mesela dibêjin: "Çîma hûn peyvîn Tirkî bi kar tînin?" Baş e, lê peyvîn ku behs dîkin bi giştî ji sedî not ne bi Tirkî ne. Gelek peyv ji Kurdi, Erebî, Fârisî û zimanê Ewrûpî derbasî Tirkî bûne. Gerek e mirov di vê çarçovê de peyvan binrixîne.

PEYVÎN NÛ PÊWIST IN

Ziman û çand bi hev ve girêdayî ye. Zimanê Kurdi bi giştî dewlemend e. Lî ji ber qedexetiya sed-salan di hin babetan de valahî hene. Mesela rojname û kovarên Kurdan hî Kurdi wek unsûren folklorîk bi kar tînin. Cend çirok û helbest, berhemên gelêri bi Kurdi derdixin, xeber û gotaran bi Tirkî. Ji bo vê em dibêjin gerék e weşaneke Kurdan xwerû an bi Kurdi an jî bi Tirkî be. Kurdi gelek caran di nav rûpelan de wîndâ dibe. Wextê ku tev de bi Kurdi be, her tişt wê bi Kurdi bê ni-visandin, xwendevan wê zanibe ji bo ci wê weşanê dixwîne. Ziman jî bi pêş dikeve.

Mesela nîvîseke li ser ekonomiyê an jî li ser "Olağanüstü Hal". Bi vî awayî ziman xwe nû dîke. Ger peyv û biwîejin tam bi cih nebin jî pêwist e mirov vî karî bidomîne.

KURDİ NE QEDEXE YE!

Li Kurdistanê û Tirkîye demeke dirêj a-xaftina Kurdi qedexe bû. Ên ku qaseteke Kurdi li mala wî digirtin cezayîn giran didanê. Demekê ji bo her peyvekê du quruş û nîv ceza distandin. Heta wextê "mu-fettîşê umûmî" diçû bajarekî nedîhiştin xelkê bi Tirkî nizane ji malê derkeve. Ew demen tarî bi xwînê hatin qetandin.

Edî Kurdi ne qedexe ye. Vî zimanî, zi-manê xwe divê em li xwe qedexe nekin.

FERHENGOK

- Awarde: İstisna
- Bale: Ahmeq, debeng (aptal, geri zekâh)
- Bijîk: (Doktor)
- Bîrdozi: İdeoloji
- Çespin: Tetbiq (Uygulama)
- Çespandin: Tetbiqîkirin, pîkanın (Uygulamak)
- Danîşin: Rûniştina dadgehê (oturum)
- Deman: Kirê (Kira)
- Dijberî: Dubendi, nakok, mixrik (Çelişki)
- Encam: Netice (Sonuç)
- Fermi: Resmi
- Fikare: Endişe, tırs, jî vekişin
- Gerîna Awarde: Rêvebirina awarde, Orfi idare
- Halan: Nav dixwedan (Meydan okuma)
- Helwestkar: Hişyâri (Duyarlı)
- Hindekari: (Öğretim)
- Karvanî: Pratik
- Kevane: Kemera pir û avahîyan
- Kevirê şedayı: Kevirê şekirî, çekirî
- Konevanî: Siyaset, politika
- Livbazî: Faal, çalak (Eylem)
- Mejû: Dîrok, tarîx
- Mijokdar: Kedxwar (Sömtürçü)
- Nûner: Niwêner, temsilvan
- Pedagoji: Zanyariya perwerde û hîndekariye
- Perwerde: Hîvotin, terbiye (Egitim)
- Pêşkenî: Qesmer, qirdik
- Qanser: Girêba, nexweşînek bijîjî
- Qewîn: Zexim, saxlem
- Qilîr: Gemar, qîrêj, kîrê
- Qirê: Pevçün (Kavga)
- Rade: Pil, derece
- Raman: Fikir, hîzir, melheze (Düşünce)
- Ramanger: Zanyar (Düşünür)
- Raye: Selahiyet (Yetki)
- Rayedar: Xwedi selahiyet (Yerkili)
- Rêxistinkar: Teşkilatvan (Örgütleyici)
- Rojev: (Gündem)
- Sûd: Kelk, kér, feyde
- Şibak: Pace (Pencere)
- Şirove: Yorum
- Tawtave: Gêjik
- Têgîn: Terim (Kavram)
- Tîtal: Kesen li ser xwe, bi tendurust mina kesê atletik xwedi vûcût
- Vebir: Teqez, mutleq (Kesin)
- Vegetînxwaz: Kesé ku ji hev vegetin dixwaze (Ayrılıkçı)
- Xal: Bend, made
- Xame: Pénûs, qeleme
- Xawen: Şeref (Onur)
- Xenî: Bi kîf, şîndar (Keyifli, coşkulu)
- Xêt: (Sersem)
- Xewar: Yen xewoke
- Ürt: Ocak

reş, ji ber çavê xwe hilîne. Da ku bibîne rojê û ji navê derxe rast û xwariyê. A rind ew e ku kema-lizmê ji mejiyê xwe derxin û bibî-nin, bizanibin tuxûperestî û nî-jadperestî derbas bûye û bi ramaneke xweş û nûdem li cîhanê binêrin. Bizanibin ku roja azadiyê dê were, serkeftin her a mîlet e. Vêca rojê bi seradê veneşîrin. Bi-zanibin ku giya di binê keviran de namînin.

Salihê Nesî

PİROZİ

Keçeye Berpirsiyarê Rojnameya me
Abdullah Keskin çêbû. Hêviya me ew e ku
bi dê û bav û serbixwe bijî.
Bi xêr hatî Zîn-Avesta
"Dora jiyanê a te ye"

Xebatkarê Welat

Li Mêrdîn û Amedê şerên dijwar

Navenda Nûçeyan- Şerê di nav gerilayen ARGK'ê û hêzên dewletê de, bi giranî li Amed û Mêrdînê bilind dibe. Hêzên dewletê, weke her carî, piştî ji şerê bi gerîla re derdikeve, berê xwe dide gel û tola (heyfa) leşkeren xwe ji gelê sivîl hildide.

Roja 28'ê Çileya 1993'an li dorhêla navçeya Diyarbekir Piranê, di nav hêzên dewletê û gerilayen ARGK'ê de şerekî mezin derket. Ev şer nêzîkî 3 rojan domiya û balefirê cengê ji, cihê xwe di vî şerî de girtin. Di vî şerî de, 7 leşker hatin kuştin, 9 leşker ji birîndar bûn.

Gerilayek bi navê xwe Ahmet Beyhan (Ferhat) ji, mir.

Dîsa li Amedê, li gundê Hewra ku giredahiyê Karozê ye, di roja 30.1.1993'an de hêzên dewletê û gerilayen ARGK'ê şer kirin. Di vî şerî de, 4 gerîla û 4 ji leşker mirin. Yek ji leşkeren kuştî, serbaz (üsteğmen) e.

Hêzên dewletê cendekên gerilayen, ji bo teşhîskirinê, dibin Licê û nîşanî gel didin. Li gor a-gahiyen ji herêmê digihê destê me, hêzên dewletê zaiyatê xwe vedîşerîn. Li gor çavkaniyên gerîla ji, li seriya 10 leşkeri hatine kuştin.

Li gundê Hezexê Kertinê, di

şerê nav gerîla û hêzên dewletê de, 3 gerîla û 8 leşker tevî serbazek (Yüzbaşı) mirin. 16 leşker ji birîndar bûn. Li hêla Bagos Girêmîra ji şerek derket. 2 gerîla ji li vir mirin. Gerilayen ku di van şeran de mirine bi navê xwe ev in: Ji gundê Bazîneya Midyadê Elîcan, ji Reşîyeyâ Kercewsê Ezîz, ji Selheya Midyadê Avareş, ji Nisêbinê Serhat (Yusuf Tahsinoglu) û Bişar. Di şer Bagosa Girêmîra de, 7 leşker ji, ji alî gerîla ve hatin kuştin.

Di vî navê de, li Batmanê, erbeyeke polisan ji alî gerîlayen bajêr ve hate gullebarankirin. Gerîla li taxa Çamlıca êrişî erebe ya polisan dikin. Di vî êrişî de, 3 polis bi xedârî birîndar dibin.

Li gundê Xinisa Erzeromê, Akçemilkê, hêzên dewletê û gerîla şer kirin. Ev şer rojekê domuya. Ji herdu aliyan ji zaiyat nîn e.

Gerîla demeke berê, li vî herêmê 2 ajan kuştibûn. Ji ber vî yekê, dewlet hejmareke zêde leşker û tîm şandibû herêmê. Dewlet dixwaze bi vî awayî rî li ber livbaziyên gerîla bigire.

Gerîla êvara 31'ê Çileye, li Melazîrê êrişî ser avahiya hikûmetê kirin. Der barê kuştî û brîndaran de, agahî nîn in. Ev

bûyer di 30.01.1993'yan de çêdibe. Dîsa di 30.01.1993'yan de saet di neh û nîvî évarê de li Şîrnaxê panzereke leşkeri bû hedfîa êrişî bi roketê. Mirin û mayîn heye nîn e, ne belî ye. Piştî vê bûyerê hêzên leşkeri berê xwe dan navenda bajêr û heta 2'ye şevê Şîrnex dan ber gulleyan. Di vê êrişî hêzên leşkeri de gelek mal îsabet standin û xesarên mezin dîtin. Gel xwe di stargehan de parast.

3 cerdevan li gundê Xirabêripin ku girêdayî Hezexê (Îdîl) ye pêl mayînê ku gerîla binax kiribûn, kirin û mirin. 4 cerdevan ji li gundê Kefurê ku ev ji gundê cerdevana ye pêl mayînê kirin û mirin.

Endameki kontrayan ji vî gundî li Cizîrê hate kuştin. Hüseyîn Yeşilmen ku kontra ye ji alî gerîla ve hate kuştin.

Di 2'ê Sibata 1993'an de gerîla êriş bi ser hêzên leşkeri yêng dewleta Tirk ku ji operasyonê vedigeriyan. Di vî êrişî de 15 leşker mirin. Ev bûyer li gundê Akrê ku girêdayî nahiyea Stîlîlê ye.

Dîsa du roj beriya vê bûyerê li Nisêbinê gerîla erebeya polisan gullebaran kir, 3 polis mirin yek birîndar bû.

Misircê kepenk girt

Li Sêrtê, li navçeya Misircê (Kurtalan) di 27'ê Çileye de esnaf kepengê xwe girtin û qontaxên erebeyan qefaltin. Li gor nûçeyen gihiştine me, di 23 Çile 1993'an de li navçeya Misircê, esnaf ji bo protestokirina cinayetê hîzbî kontrayan û işkenciyen di bin navê herekata hundirîn de tênekirin, kepengê xwe girtin, şofêran ji destek dane vê livbaziyê û wan ji qontaxên xwe qefaltin.

Ev protestoya li Misircê ji 27'ê Çileye heta 30'ê Çileye; 3 roj dom kir.

Di pêvajoya vê protestoyê de, ji alî tîman û jendermeyan ve gelek kepenk hatin şikandin û gelek dikan ji hatin texîbkirin. Li dawîya ve bûyerê polisan gelek kes xistin bin cav.

6 cerdevan hatin kuştin

Li gundê Pîranê, Tazîrê 6 cerdevan ji alî gerîla ve hatin kuştin. Roja 1'ê Sibatê, grûbek gerîla êrişî ser gundê Tazîrê kir. Di vî cerda gerîla de, cerdevanê gund, li gerîla gulle reşandin û şer derket. Di vî şerî de, 6 cerdevan ji alî gerîla ve hatin kuştin. Navê cerdevanê kuştî ev in:

Ömer Dînç, Hasan Dînç, Mehmet Dînç, Fîkrî Arica, Şükru Arica û Ensarî Arica. 3 cerdevan ji, bi xedârî birîndar bûn. Cerdevanê birîndar bi navê xwe ev in: Kazim Dînç, Ali Dînç û Zülfi Dînç. ev her sê birîndar rakirin nexweşxaneyen Diyarbekirê.

Li gor agahiyen ji herêmê têne, ev şerê di nav gerîla û cerdevan de, heta sibehê dom kiriye û gerîla bê zaiyat û bi serfirazî vekişiyane.

HAWAR

Dilbixwîn

Em û Welat

X wendin û nîvîsandina bi zimanê Kurdî, êdî ji çarçova pirseke normal derketiye. Di nava me de weke pirs-girêk û problemeke mezin tê gerandin.

Hema hema di hemû nîvîsen xwe de, nîvîkarên rojnameya me ya nirxdar Welat bang li Kurdan dikin ku, weşanên bi Kurdî bixwînin, xwedîderketina li Kurdî xwedîderketina li keshbûn û kultura neteweyî ye, xwedîderketina li Ehmedê Xanî ye ku di Mem û Zîna xwe de dibêje: "Ji bo ku kesek nebêje Kurd bê esl û binyad in, bêzanîn û ziman in, bêçand û kelepor in, min ev berhem bi zimanê Kurdî nîvîsandiye..." Ji lew re em di hemû bangê xwe de dibêjin, werin! Welat bixwînin, bidin xwendin, xwedî lê derkevin, bêpar nehêlin, ji her alî ve piştigirî û alîkariya wê bikin.

Gelek kes li vê banga me guhdarî dikin, hinek ji serê xwe dixin bin çengê xwe û weke kor û kerran, ne dibînin û ne ji dibîhîsin. Bi rastî ev kesen ji cureyê dumyîn, mirov dikare gelek gotinan li ser wan bibêje. Xwedî li Kurdiyyê derkevin an na? Em dikarin ji gelek aliyan ve bersiva vê pirsê bidin.

Eger xwedî li Kurdiyyê derkevin, zor girîng e ku bibin xwedîderketina li Ehmedê Xanî ye ku di Mem û Zîna xwe de dibêje: "Ji bo ku kesek nebêje Kurd bê esl û binyad in, bêzanîn û ziman in, bêçand û kelepor in, min ev berhem bi zimanê Kurdî nîvîsandiye..."

Bila şas neyê fêmkirin, em ne bê moral in, em ne bê hêvîne. Berevajî vê yekê morala me heya dawiyê bilind e. Heya dawiyê hêviya me heye ku bi pêşketina tevgera rizgariya neteweya Kurdistanê re wê her tiştên me pêşve herin, lê hema ev nayê wê wateyê ku em her tişti li ser millê tevgera rizgariyê bikin bar û giranî. Divê em barê tevgerê sivik bikin, berpîrsîriyî hilgirin û xwe ji bo welatekî serbixwe û aza amade bikin.

Geli xwendevanan!

Welatê me ber bi rizgariyê ve diçê, pêşeroj ji bo me mîzgîna serxwebûnê ye. Lê her tişti bi serxwebûnê naqede, bi serxwebûnê re avakirin heye, hemû nirx û dewlemendiyê me talan bûne, kevirek li ser kevirekî nemaye, ji lew re divê em xwe ji bo rojîn giran, rojîn avakirina Kurdistanê amade (hazîr) bikin. Divê em xwe di her warî de bidin pêş. Ma ne bes e, me heya niha ji kovar û rojnameyên biyani re nûçevanî dikir, em ji wan re wênekeş û teknîker bûn. Bes e, kezeb li me reş bû.

Pêdivî nîn e em dîlber û delala xwe rojnameya Welat bi we bidin naskirin. Stêrkên ezmanan ji qêrîna me dibîhîsin, di her hefteyê de bangê me ji we re hene: Rojnameya Welat ev e, ji bo vê yekê derketiye, xwedîtina wê di dest we de, berpîrsîriyê wê yê giştî birêz Abdullah Keskin ev mijar bi dehan caran anîye ziman, wisa ji nîvîkarên wê, hema ku dest davêjin pêñûsê, ji bo ku Welat hîn bilindir û dewlemendir bibe, bang li we dîkin û bala we dîkîşînin ser wê.

Xwendevanê hêja!

Em gelekî serfiraz û serbilind in ku nîvîkarên Welat in. Em Welat ji bo xwe hevaleke dozê dibînin. Ji lew re emê wê kêlî bi kêlî bi hemû derfetêne xwe jiyan bikin, em tu caran wê bi tenê weke evdalân nahêlin. Meraqan nekin hûnê me her demê di Welat de bibînin, ji ber ku em welat di Welat de dibînin.

Ji kerema xwe re bixwînin, bidin xwendin, bibin abone, hûn bi ku derê ve çûn bi xwe re bibin, tu caran ji xwe neqetîn. Hem Welat şâ bikin, hem ji me şâ bikin. Çendî dijmin wê têxe astengî û aloziyan ji, emê wê di hembêza xwe de biparêzin, eger hate xwestin, emê Yekitiya Nîvîskar û Xwendevanê Welat ava bikin...

Siyeye tarî li ser Efrîqa

Gavan Koçer

Li gor ku çavkaniyê Nete-weyê Yekbûyî (NY) didin nîşan; bi tenê di sala 1992'yan de li Qitaya Efrîqa 5.5 milyon mirov bûye penaber û nêzî heşt milyon mirov ji ketiye dara penaberiyê. Encama hewqas penaberan şer, dubendî, kemasî û tunebûna nan û avê ye. Ên ku dikevin tengasiyê bar dikan, dicin welatên cîranan. Lê ew welat ji, ji yên wan neçartir in.

Qita, seranser di bin hoyen dijwar de dilerize. Wek Kurdistanê qirkirin, kuştin talankirin dizîna dewlemendiyê, tadayî û zordestî gelekî normal e. Ew rewş, rewşa rojane ye. Siyeye tarî li ser Qitaya Efrîqayê hatiye honandin. Gelo kîjan hoyan Qita avetiye vê bêsiûdiyê?

Sedem pîr in. Lê, lêkolînvan bi kurtî sedeman di 5 xalan de berhev dikan:

1- Dubendiyê eşiretan:

Reşik ji dîroka xwe ve, ji dagirkirinê xelas nebûne. Îro ji, di bin navê "Operasyonê Hêviyê" de, welatê wan ji nû ve tê dagir kirin.

Herçend li Efrîqayê gelekî dewlet çebûne ji, Qita hê ji di bin hoyen eşîtiyê de dijî. Avahiyê eşîtiyê derfet ji sosyalîzasyonbûna civakê digre. Menfeatên malbat û xizmatiyê

dikevin pêş yên neteweyî. Wek mînak; bi tenê li dewleta Ni-jeryayê 250 eşîr hene. Her eşîr ji xwedî zimanekî ye. Dixwaze bi ser xwe bijî. Somalî weke mînakek di ber çavan de ye.

Serê wan bû şerê eşiretan bâkur û başûrê.

2- Hilbirîniya elementên xam (daring): Heta salên 60-65'an Qita di bin dagirkeviya Ewrûpayê de bû. Ji vê

şûn ve Qita weke fizîkî hat rizgarkirin. Lê heta vê demê, da-ringên Qitayê bi giştî ji aliyê welatên dagirker ve hatibûn talankirin. Tiştên ku dihat ajo-tin, ê ku ji dagirkeran re dibû, bû. Dewletên ku Kurdistan dagir kirine çawa dewlemendiyen wê rûçikandine, welatên dewlemendên Ewrûpayê ji endustriya xwe li ser dewle-mendiya Efrîqayê bilind kiri-ne. Gelo, Ewrûpa û Amerika çawa gihîştin vê dûşê (seviyê). Hewqas derfetên wan hebûn?

3- Bêavî (ziwayî): Encama bêaviyê, bikaranîna cotkariyeke dijwar bû. Erdê neajotin peyda kêm bû, koçeran bar kirin li cihêن ku nedikaribûn barê wan bikişine, ciwarbûn. Çêraniyeke dijwar di sistema ristimê (ko-ka erdê) de aloziyek pêk anî. Yanê ew heywanê ku dihatin xwedîkirin, zêdeyî hêza erdê bûn û pesteke giran dida erdê. Ji ber vê yekê gelekî cih nayê bikaranîn.

4- Di danûstandinê de paşveçûn: Efrîqa elementên xam dide welatên dewlemend û ji wan malen kutayı distîne. Lê buhabûna malen kutabûyî ji elementên xam pirrtir in. Ev jî dengeyê dide aliyê dewletên dewlemend.

5- Krîza deyn: Efrîqa ji welatên dewlemend, bi taybeti ji, ji banqayê dinê gelekî pere deyn kiriye. Ev deynê han qat bi qat bûye. Nikare faîzê wan tenê bide. Welatên belengaz bi tenê di sala 1987'an de 150 milyar dollar faîza banqan û hikûmetên dewlemend dan. Xwedê neke heger mirov ca-rekê ket pêşuya banqayê dinê, êdî zû bi zû jê nafilete. Deh didin, sed digirin.

Qitayek weke Efrîqa, ji her alî ve dewlemed; nift, elementên xam, çandinî û hwd, îro têkoşîna hebûna xwe dide. Kî ne gunehkar?

Desthelatdarên Rojava û re-jimîn diktator ên Efrîqayê an kî?

Menale Efrîqa! Derd û kulen Kurdistanê ji yên te gi-rantir in. Penaberên te 8 mil-yon in. Kurdistan bi tevayî (35 milyon) penaber e.

Lê siûda we yek e. Tu di bin bêaviyê de, Kurdisatan di bin bombebaranê de dinale. Heger tu kérî xwe neyî, paletî ye karê te. Penaberî ye siûda te. De were em desten hev bigirin! Da ku ji nû ve bigîhê rindi û xweşiyê. Waye me hil-girtiye barê giran. De tu ji dirêj bike gulan!

GOTIN

Yaşar Kaya

Jiyan xweş e

Jiyan xweş e. Em nemirin, em dê di nav çend salan de gelek tiştan bibînin. 30 sal berê kesî nikaribû bigota ez Kurd im. Îro wisa nîn e. Sê-çar şev berê, di televizyonê de panelek di bin serokatiya Turgut Özal de hate weşandin. Ji besdarê panelê Mehmet Altan, Dr. Hikmet Özdemîr û Cengiz Çandar ji bo mafên Kurdan gelek tişt gotin. Mehmet Altan digot: "Ez ji we re sondixwim. Ger hûn Partiya Karkerê Kurdistanê ji dinê rakin ji, dîsa meseleya Kurdan xelas nabe. Kuştin û şerçare nîn e. Werin li ser riyên din bifikerin, ev riya han ne tu rê ye, bi vê kîmasiyê û înkârê em nikarin tu tişt bikin. Ev 70 sal in, dewletê ji me re tiştikî rast negot. Ev şerê li Kurdistanê ji bo Tirk û Kurdan şerekî bêfêde ye."

Serokkomar Turgut Özal digot: "Divê em fikra xwe bi temamî biguhe-rin. Di wexta Osmaniyan de, Tirk, Kurd, Ereb û Ecem giş bira bûn. Dema ku kemalîzm hat, êdî Kurd hatin ji-bîrkirin. Navê Kurdan ji her derê der-xistin. Kurdên li Kurdistana Başûr ji pismamîn Kurdên welatê me ne. Ger ne em bin, dê Sedam Huseyîn wan bikuje. Em nikarin li vê kuştinê tema-

şé bikin. Ji bo meseleya Kurdî lez mekin. Deh sal berê kesî nikaribû tiştên wiha bibêje. Lê îro mirov dikarin hemû giş û gazinê xwe bînin ziman."

Panelistên din ji, gelek tiştên xweş gotin. Dr. Hikmet Özdemîr, bi kurtî wiha digot: "Mîlîtarîzm, ev nêzîki sed salî ye dest daniye ser welat, dest daniye ser her derê. Di dema yekpartîtiyê de ji, di dema demokrasiyê de ji, me tu demokrasî nedît. Ev meş, meşa faşîzmî bû, lê dest û rûyê faşîzmî pêçayî bû. Azadî û serbestî tune bû. Çapemeniya Tirkîyê, bi devê dewletê dibêje û dînivise. Înkariya Kurdan, ne tiştikî baş bû. Îro li welatê me û li

Dinya zû û zehf tê guhertin. Ne ji vê şoreş û şerê li Kurdistanê bûna, dewleta Romê tu carî çavên xwe venedikir û guh nedida tu kesî. Li Serhedê, li Bazidê dibêjin: "Zor gizêre radike". Ne bi zorê be gizêr ji erdê ranabe, koka wan kûr di erdê de ye. Belê, zor gizêre radike.

dînê, ji her tiştî pirtir, meseleya Kurd û Kurdistanê tê holê. Lê, ne serokên partiyêniyiş, ne dewlet û ne ji leşker nizanîn ev meseleya çi ye û wê çi bikin. Giş di nav mij û dûmanê de mane. Ger em lez nekin, em dê gelek tiştan winda bikin. Zimanê kurdî, bi qanûn hatiye qedexekirin. Tiştikî wiha nabe. Ev çûyîn, çûyîneke çewt e. Ev meseleya, ne meseleya PKK'ê ye. Ev

partî di nav gelê Kurd de, gelek hatiye naskirin. Em nikarin tiştên çewt bibêjin".

Bi dû wan re, Dr. Nûr Vergin û roj-namevan Cengiz Çandar ahaftinên xwe kirin. Min lê temâşe kir, çend sal berê, ji bo Kurdan kê ahaftinên wiha bikira, ji wan çend gotinan me tiştik derdixist. Êdî di nav mebûsan de, di hemû qadîn dewletê de, di nav bu-roqratên mezîn de, di nav leşkeran de, di nav ronakbîrên Tirk de, meseleya Kurdî tê ahaftin. Hêdî hêdî difikirin, emê vê meseleyê çawa bêzerar bîbîne serî, çare ci ye? Ev destpêkeke baş e. Ji sala 1960'an heta niha, Tirkîye ji ku derê hatiye ku derê? Serokê Çankayayê Turgut Özal, tê wan besdarê panelê dide dora xwe û dixwaze ev besdar bêqedexe giş û gazinê xwe bibêjin, di dilê wan de tu tirs û xof tune be. Heta niha gelek serokkomar hatin û çûn, giş ji, neyarêñ gelê Kurd bûn. Wan Kurdan înkâr dikirin, digotin: "Kurd tune ne, em giş Tirk in."

Lê belê, îro li dinê, rojeke din heye. Dinya zû û zehf tê guhertin. Ne ji vê şoreş û şerê li Kurdistanê bûna, dewleta Romê tu carî çavên xwe venedikir û guh nedida tu kesî. Li Serhedê, li Bazidê dibêjin: "Zor gizêre radike". Ne bi zorê be gizêr ji erdê ranabe, koka wan kûr di erdê de ye. Belê, zor gizêre radike.

Ne ji şer û şoreş bûna, tu kes ji bo me tiştikî nedifîkirî. Me di nav 30 salan de gelek tiştan dît. Ger çend salen din ji jiyana me hebe, em dê gelek tiştên din ji bîbînin. Ji ber vê yekê ji, me got 'Jiyan xweş e'. 'Berxwedan jiyan e', Jiyana rind, jiyana bi rûmet e.

Hepveyvînek bi dîrokzan û etnografa Kurd Lamara Farê Paşayêva re - 2

R.C.: Çawa hûn dizanin du cure ol (dîn) hene. Dînên dibêjin ku ji ba Xwedê hatine û dînên bi destê filozofan hatine çêkirin. Mesela dibêjin dînê îslamê ji ba Xwedê, bi riya Cibrâl ji Mihemed re hatiye. Ji dînên Musa, Îsa û Mihemed re dibêjin dînên ezmanî. Hûn dînê Yezidi di vî warî de çawa dibinîn?

L.F.P.: Tiştê ez dizanim, dînê Yezidi dînecî Xwedayî ye.

R.C.: Hûn çawa dikarin vê go-tina xwe zelal bikin?

L.F.P.: Qewl û beytên me eş-kere dikin ku dînê me, berî îslamê, xirîstîyanîye û gelek dînên mayîn bûye. Baweriya me bi Xwedê heye û dînê me ji, ji ba Xwedê hatiye.

R.C.: Baş e, pêxemberê vî dînî tune ye? Ki ye?

L.F.P.: Her sibe Yezidi berê xwe didin Şems (Rojê) û dua dîkin. Yezidi Xwedê dihebinin. Melek Tawos, Şêx Adî û Sultan Yezid.

R.C.: Hûn dikarin bibêjin Melek Tawos û Sultan Yezid çi ne? Ki ne?

L.F.P.: Melek Tawos êmanas-yona Xwedê ye. Yanî ji Xwedê ye. Lê Sultan Yezid kes nizane çi ye.

R.C.: Xwişka hêja, hûn dikarin li ser materyalîn dînê Yezidi ra-westin? Dînê Yezidi li gora kîjan qanûn û pirtûkan tê meşandinê?

L.F.P.: Du materyalîn bingehîn hene, ew ji **Meshefa Reş** û **Kitaba Cilweyê** ne. Cilwe bi Ere-bî tê wateya (maneya) xuyabûn û eşkeriyê. Ev pirtûk bi alfabecke bi dizî (şifre) hatine nivîsandin. Hînek zanyar ji dibêjin: "Ew pirtûk bi alfabe Nestoriyan hatine nivîsandin." Lê Qanatê Kurdo dibêje Ev pirtûk bi zimanê Kurdi-sîveya Soranî hatine nivîsandin û alfabe wan ji li ser hîmê alfabe Erebî hatiye çêkirin.

Mixabin ku, ev alfabe nebûye alfabe neteweyî ya Kurdan, weke alfabe Quranê û zimanê Ere-bî. Gelê me, ev alfabe hilnedaye û pê pirtûk û nivîs neweşandine. Lewma ev alfabe maye tenê alfabe ocaxa Şêx Xisinan (Şêx Hescnan). Kurdê Yezidi ji, ji bo vê yekê van pirtûkan nas nakin. Ev herdu pirtûk di Pirtûkxaneya Le-nîngradê de, li ser mîkro-filmê hene. Lê çawa ez dizanim li Ew-rûpa zehf hene. Cara pêşî eger ez ne şas bim, ev pirtûk di sala 1913'an de li Viyêna yê hatine çapkirin.

Li ser van pirtûkan gelek gotin hene. Gelek dibêjin ku Şêx Adî bi xwe ew nivîsine. Hînek zanyar ji dibêjin na Şêx Hesen ew nivîsine. Lê giliye wisa ji hene ku, ji hêla mirovekî Asûrî ve di sed sala 19'an de, hatine nivîsin. Bi baweriya min

nivîskarê van pirtûkan Kurd e. Ew ji hêla Şêx Adî ve hatine nivîsan-din û bi destê Şêx Hesen ji hatine temamkirin.

Meshefa Reş û Kitaba Cilwê, ji hêla Sîmyonov ve hatine werg-e-randin li ser zimanê Rûsi û di sala 1928'an de li Taşkendê çap bûne. Xebatê Kostov ji li ser van pirtûkan hene. Temamiya xebatê Sîmyonov û Kostov min xwendine. Di kabînêta Kurdolojiyê de ji Meshefa Reş û Kitaba Cilwê ji li ser mikro-filmê xwendine.

R.C.: Li ser kategoriyen civaka Yezidiyan hûn dikarin xeber bi-din?

L.F.P.: Em dizanin li Lalişê, cihê gora Şêx Adî, şex, pîr, mirîd, feqîr, qewal û koçek hene. Lê li ba me Yezidiyan Sovyetê tenê şex, pîr û mirîd hene.

R.C.: Xwişka Lamara, di nava hemû olan (dînan) de, her kategoriye dikare ji ya din bizevicin. Di nava Yezidiyan de weke hûn dizanin tenê şex ji şexan, pîr ji pîran û mirîd ji mişîdan dikarin bizevicin. Hûn bingeh û sedema vê yekê ji aliye zanyarî ve çawa dibinîn?

L.F.P.: Ez bi xwe etnograf im. Yanî, milet ci dibeje ez dinivisim. Bi baweriya min ev ji ferzên mîrê Yezidi tê.

Ferzên mîrê Yezidi pênc in. Ew ji ev in: Birayê Axretê, Pirê Zikatê, Şêx Biskê, Merebi û Pirê Hosta. Zewaca Yezidiyan bi van pênc ferzan ve girêdayî ye. Ji van ferzan, sê ferz di destê şexaniyê de ne û didu ji di destê pîraniyê de ne.

Birayê Axretê: Ferza herî pêwist û girîng e. Her mirovekî Yezidi neçare ji xwe re Birayê Axretê hildibijêre. Her bereka mişîdan ji ocaxeka şexaniyê ji xwe re Birayê Axretê hildibijêre. Dema mirîd destê xwe davêye şex û dixwaze bibe birayê axretê yê wî, şex dibêje: "Min qebûl e, ezê te bibileme cenetê eger tu sê gunehan ne-kî:

Yek: Çewlikê zêrin.

Didu: Qîza Balo yanî tu caran tu yê dînên din qebûl neki.

Sê: Derba xerqe yanî tu caran tu yê destê xwe navêji xerqe"

Mirovekî birayê axretê ji her ocaxeka şexaniyê hilbijêre, ji ocaxa Şemsanî (Şêxo Şems), Adanî (Şêxo Xisin) yan ji ocaxa Qatanî (Şêxo Bekir). Lê yar birayê axretê ew ferzaka hin giran e, divê tenê ji ocaxa Şêx Xisin be. Şêx dibêjin birayê axretê dema tê mala te, ci ji destê te were gerek e tu bidî wî. Lê yar birayê axretê bê mala te, destê xwe dweye ser ci ew tiştibe ya wî.

Şêx Biskê: Şêx seriyan e. De-

nişkarê van pirtûkan Kurd e. Ew ji hêla Şêx Adî ve hatine nivîsan-din û bi destê Şêx Hesen ji hatine temamkirin.

Pirê Zikatê: Pirê Zikatê tê ma-la mişîdan xwe û dua dike wekî malê wan, hebûna wan pîr be. Yezidi %10 zikata malê xwe salê carekê diçe wan malan ku biskê zarokên wan hîldayê. Xêrén xwe didinê.

Merebi: Ez gelek li ser vê pîrsê (hebûna Merebi) xebitime. Fonksiyona Merebi heman heman ji nava Yezidiyan hatiye hildanê. Hînek dibêjin Merebi dersdar e, mirov hînsi pîrsen din dike.

Pirê Hosta: Dema mirovek di-mire gerek e esch birayê axretê û pîr wî (Pirê Hosta) li ser bin. Şêx laşê wî heta qefesê diço û pîr ji temam dike. Dema berê, bê guman divibûn yar birayê axretê dema mi-rina mîrê Yezidi bihata û şê cara av li serê wî bikira. Temamiya kîncen mişî didine birayê axretê yê wî.

Çawa birayê axretê heye, ji bo jinan ji xwişka axretê heye. Şêxo Xisinan, birayê axretê yê Şêxo Şemsan û Şêxo Bekiran e. Mirovekî nikar ji ocaxa birayê axretê xwe bizevicin. Çima Şêxo Bekir û Şem-sanî nikarin ji hev bizevicin? Ji ber ku Şêxo Bekir Merebiyên Şêxo Şemsan e. Nîha Merebiyê ku berê ji Şêxo Xisinan bû tune ye, nayê xuyakirin. Qewlekî me yê wisa heye:

Çi qebileke giran e

Nezan bûye erdan e

Şêxo Bekir bûye Merebiyê Şems, herçar bira ne.

Lewma em dibînin ku Şêx Xisin tenê çend mal mane. Eger kurên wan zehf in ji, lê disa qîz tune ne ewana bînin. Eger ev si-norêni di navbera me de vebin, wê çaxê wê ev pîr ji hel bibe.

Bi vê yekê ve girêdayî disa nabe şex û pîr ji hev bizevicin, ji ber ku

birayê axretê yê pîran timê ji şexan in. Wê çawa mirov ji birayê axretê yê xwe bizevicin. Lewma ji dibêjin: "Şêx min mewlayê min, pîrê min hostayê min." Heta niha ev gili têne gotinê. Ev gotin ji heye dibêjin: "Terîq (yanî rîberên dîn) çav e, mişî dest e." Dibêjin eger mişî destê xwe têxe çavê xwe wê kor bibe. Ev giliyekî zehf kûr û dûr e.

Pîranî tev ji hev dizewicin. Tenê oacxa Pirê Çilpîrî zewaca wan di nava wan bi tenê de ye.

Çiqas min mesele kom kirine, ez hatime ser wê baweriyê ku Pirê Zikatê tenê Pirê Çilpîrî bûne.

Dîsa mişî nikare ji oacxa Piranîye bizevicin, ji ber ku pîr wî ye. Ev tişt li ba me tê xweyîkirinê. Heta niha qet nebûye wekî kategoriyên dînî yên cuda ji hev bizevicin. Lê van dawîyan êdî di nava Şêxo Şemsan û Şêxo Bekiran de, dest bi zewacê bûye.

Fonksiyona Merebi winda bûye, ji ber wê Şemsanî û Qatanî ji hev dizewicin. Merebi tenê di oacxa Şêx Cin Teyar de maye.

R.C.: Ji kerema xwe re hûn dikarin bibêjin ka çiqasî urf û adetên dînê Yezidi yê iro orîjinal in.

L.F.P.: Dînê me bê guman ge-lekî kevn e. Hatina dînê me gelekî ji hatina dînên Musa, Îsa û Mihemed kevintir e. Ji bo nimûne qew-lekî me dibêje:

Wê rabe madî

Wê hilîne bang û selewatê

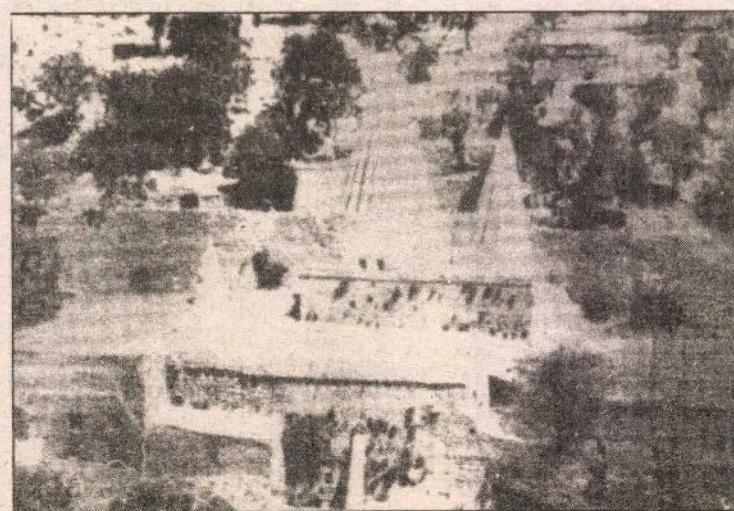
Wê xira bike dêr û mizgevt û qadî

Kesek nabê Îsa, Musa û Mihe-med

Xelk ê bêje Sultan Yezid, Sul-tan Şêx Adî

Ev pîr hewcîyê lêkolinan e. Karekî gelekî pêwist e.

Dînê me em xweyî kirine. Ji ber ku li ba me nabe Yezidi ji milletên mayîn bizevicin, yan ji qîzîn xwe bidin mîletên din. Bi vê faktörê em li Sovyetê hatine parastin.

Pîroziya Kurde Yezidi: Laliş

Ev e 70 sal in me Kurdê mayîn nedîtibûn, lê disa me zimanê xwe, urf û adetên xwe xweyî kirine. Piş-tî hatina Gorbaçov, ji nû ve me hînek tişt fêm kirin û têkiliyên me bi Kurdê Kurdistanê re çêbûn.

Miletê me li Sovyetê pîr nezan hiştine. Berê digotin "Nabe zarê mirîdan bixwînîn." Tenê mafê xwendîn ji bo oacxa Şêx Xisinan hebû: Digotin: "Ji bo em xwe biparêzin û dînê xwe winda nekin, bila zarêne me dînên mayîn nexwînîn."

R.C.: Xwişka Lamara, di aliyê pîrsen dîrokî û etnografi de tenê pîrseka me maye. Hûn dikarin hînekî li ser rola jinan û mafê wan, di dînê Yezidi de xeber bidin? Di dînê îslamê de ji bo nimûne: Şahî-ditiya mîrekî hemberê du jinan e. Dîsa para jinan di mîratê de ji ya mîrân gelekkî hindiktir e. Gelo di dînê Yezidi de ev yek çawan e? Jî-neke Yezidi dikare li cihekî bibe Şêx û kar û barê dînî bimeşine?

L.F.P.: Di dînê Yezidi de, çawa me got pênc ferzên mîrân Yezidi hene. Ev ferz tev ji bo mîrân têne gotin. Heta niha ci hatiye nî-vîsandin tev li ser mîrân e. Li ser jinan tenê behsa Xatûna Fexran tê kirin. Xatûna Fexran qîza Melek Fexredîn e. Çawa em ji qewl û beytan fêm dîkin, du zuriyetên Melek Fexredîn hene, Şêx Mendê Fexran û Xatûna Fexran. Xatûna Fexran pişta jînên Yezidi ye, dema dikevin tarî û tengasiyê zû xwe davêjin bextê Xatûna Fexran û dibêjin: "Xatûna Fexran tu li me wêî rehîm, tu alkariya me biki." Dîsa di rojên giran de, Xatûna Fexran li hewara wan tê û di dema zarbûyîne de wan dipareze.

Di dînê Yezidi de, behsa Pîra Fat ji tê kirin. Lê cihê Xatûna Fexran hîn giran û pêwistir e. Çiqas min xwendîye li ser Xatûna Fexran rastî tiştîkî nehatime. Tenê zan-yarê Ermenî Garnik Asatiryan hînek tişt dînivise, ez bi wî re ne qayîl im. Ew pîrsa Xatûna Fexran ge-lek sivik dike, dibêje ku: "Van sed salê dawiyê ew hatiye çêkirin û ji dînê îslamê -beşê (mezhebê) sunî derbasê Yezidiyê bûye." Xatûna Fexran gelekî kevn e û tê qebûlkîrinê weke xwediya jînên Yezidi.

Jîna Yezidi tenê dikare bibe xwişka axretê. Her jîneka Yezidi neçar e ji xwe re hem birayê axretê û hem ji xwişka axretê hilbijêre, dikare xêrên xwe bide birayê axretê û dikare bide xwişka axretê ji. Bi baweriya min sedema hebûna xwişka axretê ew e ku, di dema mirina jîneka Yezidi de, mîr nikare wê bişo û lazîmiya xwişka axretê ji, ji vê yekê hatiye.

Wê bidome

Kurdistana ku li ser rûyê dinyayê mîna maden û ûrtek e, heta tê de Kurd hebin, ji iflasbûna ûrta Kurdistiyê re tu imkan tune.

Celadet Bedirxan

Wezîrê Bavo

Di dîroka Meclisa Neteweyî ya Mezin a Tirkîyê de gelek mirovén mezin, xwedî rûmet û aqilmend derbas bûne. Bîranînê van maqûlan di nav gelên Tirkîyê de hê jî dijîn û tu tiştekê ji nûbûn û tezebûna xwe winda nekirine. Li ser van û bîranînê wan, serpêhatiyê wan pirtûkên giranbuha hatine nivîsin. Ev pirtûk ji destê têkildaran qet dernakevin.

Ev camêr ci bi daxuyaniyê xwe, ci bi axaftinê wan û daxuyaniyê wan dibin sedemên gelek kenên balkêş. Anglo dibin pêşkeniyê gel. Heta car carna mirov xwe ranagire û dibêje, "Gelo ev kes çima nabin komedyen, ji xwe re meslekên şaş çima bijartine?"

Jixwe ev camêr gava diherin deriveyi Tirkîyê, gel meraq dikin bê wê bi ci awayi biçeyivin û me li derive bi ci rengi temsîl bikin. Lé ev guman û tîrsa gel qet ji bo van maqûlan tu tişteki ifade nake. Di demên têkilahiyê bi biyaniyan re dikevin navê, xwe û milet bi cerekê dilewitinîn.

Niha jî maqûl û camereki gelek bi nav û deng heye ku serokwezîrê kevin Yıldırım Vaxbûltû tîne bîra mirov. Tew mirov xweziya xwe bi Vaxbûltû tîne. Ev maqûl ji Vaxbûltû bêhtir debeng û bale ye.

Carna gotinekî pêşîyan tê bîra min. Gotin wiha ye: "Xwedê çiya dibine, berfê lê dibarîne." Gelo ev gelê mezin ê Tirk layiqê van tiştanê. Lewma Xwedê ew dîtine û ev tawtaweyan li wan barandiye. Na em nikarin bibêjin ev gel layiq e. Lé hema rastiya gelê mezin ê Tirk ji ev e.

Ev camereku ez dixwazim behsa wî bikim, ez bawer dikim hûn meraq dikin, hîn bibin. Lé hûn ji wî nas dikin. Ev kes, mirovki pîr aqilmend, mirovez, ji seval û rawiran hez dike. Tew hunerhez e ji û helbesten gelek bi hisiyat ji dinivise. Ev camere di dema Şerî Xelîcê de helbestek li ser teyrikek ku di nav qîra petrolê de mabû, nivîsbû. Heta di televizyonê de ji xwendibû. Lé dawiyê eskere bû ku ew teyrik ji ne yê Şerî Xelîcê bû. Li nêzî Fransayê tangerek petrolê qeza derbas kiribû, ew teyrik

teyrikê wê qezayê bû.

Ev tat û latê me, xêtê me yekî sixboz, qîrase, tirtireki xweşmîeran e. Belê bejn bilind û titalê wezîran e ji. Deq û fitê mezinê Tîrkan e. Ev malixerab Wezîrê Karê Hundîrîn İsmet Lezgin e.

Me di serê nivîsa xwe de ji gotibû ku ev deqê wezîran bi daxuyanî û axaftinê xwe ve gelek navdar e. Em binêrin li bersiva vî xweşmîrî bê ci dibêje. Mebûse HEP'ê Sirri Sakik pîrsnameyekî li ser cinayetê "failê (ne) meçhûl" amade dike û dide Meclisa Mezin a bavo. Wezîrê bavo ji bersiva pîrsnameya Sirri Sakik dide. Dibêje: "Bila beriya hertişti ev kes lêzîmîn xwe ji çiya bîne xwar. Hêja bila van pîrsan ji me bike." Herê malneavayo, em dizanîn ku tu ci tişti. Ne pîwest e em li ser bersiva te û

kesaniya te bisekinin. Gunêhê me bi gelên di bin hikmê we de tê. Te li Amedê ji gotibû ku hizbulâh mîzbûllah tune. Lé li ser kuştina Uğur Mumcu, çawa bû hizbulâh li gor we derket meydanê û hemû "failîn meçhûl" eşkere bûn. Rêxistinê ilegal ketin destêne we. É herê em dizanîn ku ne failê meçhûl hene û ne yê din. Hemû bi zanebûna we, ev dibin gêjokê min.

Em bi ber te nakevin lê, em bi ber gelên Tirkîyê dikevin ku hûn wan dixapînin û ber bi şerekî gemar û kirêt ve dibin. Rebena nizanîn, lewre hiş û mejiyên wan mîna yê te di bin ipotek û wesayetê de ye, bavê bavê xwe. Dê bi heyrano, bi te re ku piçek xîret û şeref hebe tu nahêli ewqas bi te bê listin.

Zana Fargîni

Di hejmarên pêşîya me de

✓ Bi Ayşe Şan re hevpeyîn

✓ Manşetên bêdeng: Li Stenbolê rojnameyên Rûm û Ermeniyan

✓ Pêkhatina zimanê Norweçê

✓ Malen Mêrdînê û Midyadê

Mem Baran

Gavan Koçer

Jir Dilovan

✓ Bi kalê Newrozê re hevpeyîn

✓ Jinî Kurd (Soranî) Zagros Zerdeşî

✓ Welatparêz, zanyar û helbestvanen hêja Seîdê İbo

R. Cizre

✓ Bi Usivê Batê re li ser dîroka eşîrên Kurdistanê û Elikê Batê...

✓ Bi Ozan Şemdin re hevpeyîn

TÎR

Musa Anter

Tîr û Tîrkiye

Berê em Osmanî bûn. Di dewra Osmaniyan de, li ser a-xa Osmaniyan mîletê herî ne meqbûl Tîr bûn. Erê ji a-liyê bavê ve padîşah Oxuz bûn lê diyen wan giş filehen Ewrûpî bûn. Mesela diya Fatih Sultan Mehmet qîza qeranê Sîrbîstanê bû û heta ku mir ji musulman nebû. Iro ji tirba wê li Yewnanîstanê di hewşa dêrekê de ye. Heta diben wextê ku Fatih Stenbolê saff kir ew qedir û qîmetê ku da petrikê Rûman ji bo xatirê diya xwe bû. Van taliyan, ji Fatih gumanan dikin ku ni-yeta wî ji ser filehiyê bû. Heta iro di kitêbxana Fatih de, bi qasî ku kitêbê dînên filehan tesir û eslî incilê hene ewqasî quran û hadisîn Hz. Muhemed tune ne. Ev li aliye kî, niyeta min ne ku ez tarixa Osmaniyan binivîsinim. Di Qanûnnama Osmaniyan de Tîr nedikirin rîcalân dewletê û paşa. Heta eskerê yenicerî giş zarokên filehan e. Musulman dikirin û Osmaniyan ji xwe re dikirin esker û Paşa. Mesela di tarixa Osmaniyan de, sedrezamê herî meşhûr Sokullu Mehmet Paşa, Sîrbî bû. Damat İbrahim Paşa İtalyanî ye û meşhûr Mîmar Sinan Ermenî ye û yê din ji giş wiha ne. Ev li aliye kî.

İsal 70 sal e ez nizanim çîma bê me digot Tîrkiye. Ji me re digotin heyran Tîrkiye ji mîna pirsa Osmaniyan umumiye.

Ev axa ku di destêne me de ma, me Tîr û Kurdan xelas kiriye, navê wê Tîrkiye ye. Ev pirseke coxrafîk e, ne milî ye, ne ku Tîrkiye ya Tîrkan e. Heçî ku li ser vê axê bin dewleta Tîrkiye ya gişkan e. Lé ez dinêrim mîrakan em xapandine. Iro Tîrkiye çebûyê maye Tîr. Dibêne "Tîrkiye ya Tîrkan e" û "Xwezi bi wî yê ku dibê ez Tîr im." È me em Kurd li dera han mane. Em ne Tîr in ku Tîrkiye ya me be û em ne Tîr in ji ku xweziya me bi me.

Lé ez yeqîn nakim ev ehmeqtî dom bike. Berê me digot, dewletênu ku nû çedîbin tu bikî nekî bi zorê çedîbin û zorbaz ji esker in, lê gerek ew zorbayî pirr dewam neke. Ku dewletê cihê xwe girt ica dewlet bibe medenî yanî sîvîl. Di ilmê dewletan de ev heye û ev zemanê eskerî ji neh-deh sal in. Lé ez dinêrim dewleta Tîr ne di qâidî ilmê dewletan de ye. İsal 70 sal e eskeriye û hin bi hin ji xerabtir dibe. Sîvîlîn ku carna xuya dikin ji, wek zirtekên pîlewan in. Pîlewan esker e, zirtek ji sîvîl in. Kemal Paşa û İsmet Paşa rabûn me got ê de xem nake dû re me dît tewlo paşek ketine rezê Cemal Paşa, Cevdet Paşa, Fahrettin Paşa û ekra wan ji Kenan Evren Paşa. Lé Celal Bayar û Turgut Özal menêrin. Herdu ji zirtekên pîlewan in. Berê di tarixa dewletan de, polis dewletî hebû. Tu bikî nekî polis cardin ji eskeran medenîtir in. Lé ica li Tîrkiye İsal 70 sal e esker dewletî heye. Esker ci zane û senetê wî ci ye? Tişte ku zane yasax e û senetê wî ji kuştin e. İste ev herdu ji para me Kurdan ketiye. Ma gelo kesê ku bîbêje ne wilo ye heye? İca iro Süleyman Demirel ewqasî lêxistin ji esker xwar lê cardin aqîlê wî nehatîye serê wî û bûye zirtekê pîlewan. Ez dinêrim Süleyman wek Qeregoz û Hecîwti di pişt perdê de tayê wî di destê yekî din de ye û ew li pêşîya perdê zirtekî davêye û dîlize. Lihîsk ne ya wî ye. Ya yê ku hefsarê wî di destêne wan de ye. Pepûko ew ji şas bûye. Berê me digot mihindis e, piçik aqîlê wî heye ez dinêrim ji tîrsa eskeran re ew ji nemaye. Binêrin bê dibê ci, dibê: "Ezê bi demokrasiye, bi hezjekirinê û qenciyê herim Kurdistanê. Lé ez reha terorîstan bigelînim." Lawo Silo pêşî zarokên me, ne terorîst in ev yek, a duduyan reha wan em in kurro. Ma heta ku tu xelkê Kurd neqelînî tê çawa rehêne wan bigelînî. Ma ev zarokên bi namûs ji İsparta hatine Cûdi.

Hemâ ev fikir bes e bê em Tîr û Kurd bi ci qafî û bi ci mejiyê vala û xelet têne idarekirin. Xwedê Tîr û Kurdan ji destê van nezanîn xelas bike. Ez yeqîn nakim ev hemû xayîn bin. Ma evqas xayîn wê çawa di welatekî de hebin? Lé nezan in û tirsonek in.

Greva birçîbûnê ya mebûsên Meclîsa Neteweyî ya Kurdistanê li her derê belav dibe

Dîlana serxwebûnê

Navenda Nûçeyan- Greva birçîbûnê ya 15 mebûsên Meclîsa Neteweyî ya Kurdistanê ku di 24.01.1993'an de li paytexta Belçiqayê Brukselê li dar xistibûn bi têkiliyeke mezin ve didome.

Greva birçîbûnê ya bêdawî ku bi besdarbûna 15 mebûsên li Ewrûpa hilbijirîbûn û bi 700 welat-parêzên Kurd ve didome, bala raya giştî, ya Ewrûpa, tevî rayedarêne dewletê Ewrûpî, nûnerên parti û rexistinan dîkîsine. Gelek rayedarêne dewletê Ewrûpî û nûnerên parti û rexistinan demokratik hem seri li greva birçîbûnê dixîn û hem jî bi mesajên xwe piştgiriyê dikin.

Wekî din jî konsolostiya Komara Tirk a li Brukselê jî, ji bo rîlibergirtina greva birçîbûnê dest bi riyêne demokratik û diplomasîyê dike. Konsolostiya Brukselê ya Tirk, ji bo sabotekirina grevê, seri li Belediya Brukselê dixe ku cihê lê greva birçîbûnê didome nehatiye deman (kirê) kirin.

Li ser vê yekê rayederekî greva birçîbûnê ji me re vê daxuyaniyê kir: "Konsolostiya Tirk, ji bo rîlibergirtina greva birçîbûnê hemû riyêne di diplomasîyê de hene û ne jî ku di têkoşîna demokratik de hene diceribîne. Konsolostiya Tirk seri li serokê Belediya Brukselê dixe ku cihê em tê de livbaziya xwe didomîni jî hêla me ve nehatiye kirêkirin. Li ser vê yekê belediye dest bi taqîbatê dike. Komîsyona Birêvebirina Grevê, belgeyêne kirêkirina avahiyê ji belediyê re dişinîn. Bi vî awayî ev komploya konsolostiya Komara Tirk hat berterafkirin.

Li ser nameya protestoyê ya komitê, serokê Belediya Brukselê, di televizyonê de ji gelê Kurd û livbaziyanen grevê lêborîna (uzrê)

xwe xwest.

Di nav ev sê rojêne dawîn de ji Serdariya Eyaletan ên ARGK'ê, ji mebûsê Partiya Karker a Meclîsa Îngiliztan Piera Ş, ji mebûsê Partiya Karker a Parlementoya Ewrûpa Peter Cramtan û ji Komiteya Piştgirî ya bi Gelê Kurd re ya Qibrîs mesaj hatin

Bili van mesajan jî, gelek mebûs, parêzvanen mafêni mirovan û rexistinê demokratik seri li greva birçîbûnê ku jî bo protesto-kirina çespînen hikûmeta Tirk li dar ketiye, dan û destek û piştgiriyen xwe anîn ziman.

Roja 3.02.1993'an 5 mebûsên ji Parlementoya Ewrûpa yên ji Fraksiyona Keskesorê, dîsa eynî roj ji rexistina Pax Christi yên Seksyonen Holanda û Belçiqâ seri li livbaziyanen greva birçîbûnê xistin û der barê çespînen hikûmeta Tirk ên li Kurdistanê ji agahî standin.

Mebûsê Partiya Demokrat a Xiristiyan û Senatorê Belçiqayî Hugo Van Rampaey, ku ji bo du rojan besdarî grevê bûbû da xuyan ku, dê hefteyek bi şûn ve dîsa besdarî grevê bibe. Weki din Rampaey ji parlementoya Ewrûpa re nameyek nivisi û endamên Parlementoyê daweti greva birçîbûnê kir.

Mebûsên Fraksiyona Keskesorê dan xuyan ku, wê di daneşîna Parlamentoya Ewrûpa de ku dê li Brukselê çêbibe, şiyandina delegasyonekê ji bo Kurdistanê ji parlementoyê bixwazin.

Endamê bi rûmet ê meclîsa Belçiqâ û Belediya Anweûsr Tij de Clergu ji seri li grevê xist.

Mebûsên Meclîsa Neteweyî ya Kurdistanê Timur Sayan û İlhan Kizilhan li ser dawetiya Serokê Koma Liberal û parlementoya Ewrûpa Galan, di 3.02.1993'an

de ew ziyaret kirin û bi heşt mebûsan re li hev rûniştin. Mebûs der barê Kurdistan û kirinê dewleta Tirk de ew agahdar kirin.

Dî eynî rojê de, ji ber ku alîkariya dewletê Ewrûpî ku bi dewletê Tirk re kiribûn hatibû rojê, Kers Kolîngê Holandayî ji ber ku dewleta wî çek û sîlah dabû Tirkîyê, dewleta xwe protesto kiribû û ji aliye çapemeniyê ve gelek hatibû ecibandin. Kolîng ziyaret kir û da xuyan ku ewê jî besdarî greva birçîbûnê ya bêdawî bibe.

Heyeta Yewnan jî di 4.02.1993'an de ji bo piştgirî û desteka greva birçîbûnê seri li cihê grevê dan.

Heyet ji heft mebûsên PASOK, 2 mebûsên NDP (Partiya Demokrasi ya Nû) nûnerêk dêrê, generalek û ji rojnamevanekî pêk tê.

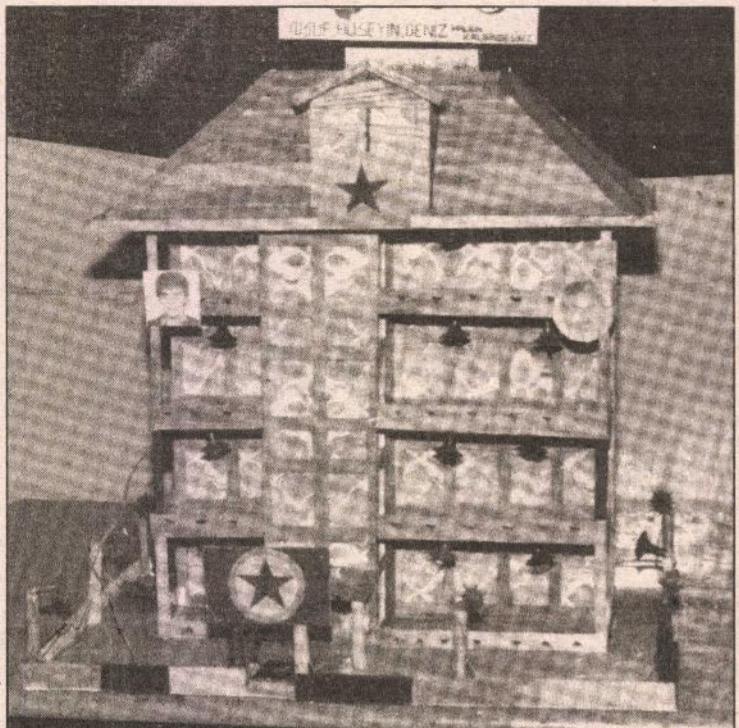
Heyeta Yewnanî dan xuyan ku, wê li Belçiqayê li ser gelş û gelemeşyên Kurdi bisekinin û bi têkiliyê dipolmatik ve, vê piştgirî rekî bînîn rojê. Heyet di 5.02.1993'an de bi civînekê dest bi çalakiyen xwe kirin. Bihevrebûna PASOK û NDP mîna bîyereke girîng hate nirxandin.

Heta niha mebûsên Meclîsa Neteweyî ya Kurdistanê, rayedarêne dewletê Amerika, Fransa, İtalya, İspanya Avusturya, Yewnanistan, Norvec û Elçîtiya Avustralya ziyaret kirine.

PIŞTGIRIYEN GREVÊ

Ji aliye din ve jî grevên birçîbûnê yên ji bo destek û piştgirîya 15 mebûsên Meclîsa Neteweyî û 700 weletaparêzên Kurd her dîçin li welat û li Tirkîyê zêde û xurt dibin.

Mêrdin: Girtiyen siyasi ji bo

Jî Meclîsa Neteweyî re diyarı... Girîgeha Kemalpaşa / İzmir

piştgirîya mebûsên Meclîsa Neteweyî greva xwe ya birçîbûnê qedandin. 450 girtî yên siyasi di 26.01.1993'an de dest bi grevê kiribûn. Hezêne dewletê ji bo rîlibergirtina vê livbaziyê bi hêzeke 500 kesî ve bi ser girtiyen ve çubû û gelek işkence û tahde li wan kiribû. Kinç, pirtûk û eşyayen girtiyen tahrîb kiribûn.

Mêrsin: Li Mêrsinê 30 kes di 30.01.1993'an de ji bo piştgirî û xurtkirina livbaziya mebûsên Meclîsa Neteweyî dest bi greva birçîbûnê kirin. Gerv li rexistina HEP'ê bi dor, ji bo sê rojan tê kirin. Her roj bi sedan kes seri li livbaziyanan dixin.

Li aliye din nûnerêne kovarén Hedef û Devrîm ên Mêrsinê ji bo destek û piştgirîya greva mebûsên

Meclîsa Neteweyî ya Kurdistanê, li rexistina İHD (Komeleya Mafêni Mirovan) ya Mêrsinê ji bo sê rojan dest bi greva birçîbûnê kirin.

Mûş: Li girtîgeha Mûş 250 girtî yên siyasi bi daxuyanekê dan xuyan ku, di 02.02.1993'an de ji bo çar rojan dest bi grevê kirine.

Edene: Greva birçîbûnê ya li avahiya HEP'ê Aedenê, didome. Herroj bi hezara kes hem ji gel û hem jî, ji rexistinê demokratik û sendiqayan seri li 30 kesen ku ketine greva birçîbûnê dixin.

Îskenderûn: Girtî yên siyasi yên girtîgeha Îskenderûn di 5.02.1993'an de dest bi greva birçîbûnê kirin. Girtî yên siyasi yên PKK'ê, raya giştî daweti helwestkariyê kir.

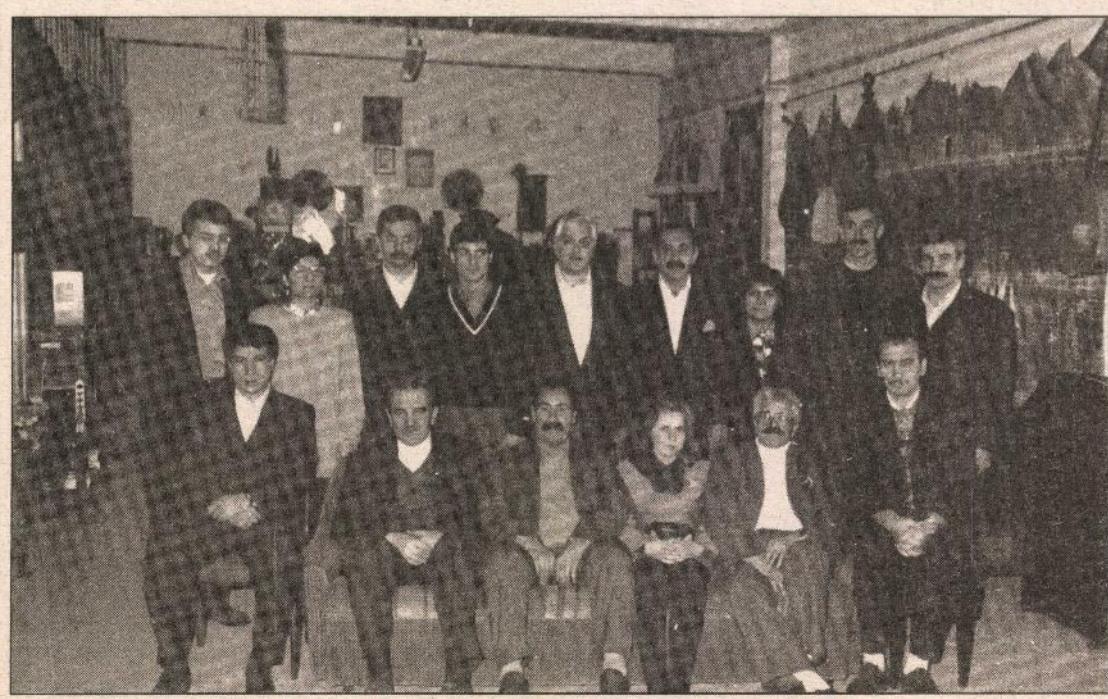
Senatorê Belçiqayê Rampaey jî dest bi greva birçîbûnê kir

Bruksel, Welat- Senatorê Belçiqayî Hugo wan Rampaey, ji bo piştgirîya mebûsên Meclîsa Neteweyî ya Kurdistanê ji bo du rojan dest bi greva birçîbûnê kir. Rampaey di 30.1.1993'an de li Brukselê besdarî greva birçîbûnê bû.

Senatorê Partiya Demokrat a Xiristiyanî ku niha li iqtidarê ye da xuyan ku, ji bo piştgirîya mebûsên Meclîsa Neteweyî ya Kurdistanê besdarî vê grevê bûye û politikayen ku dewleta Tirk li ser gelê Kurd dimeşine jî, diyar kir ku bi tu awayî qebûl nake.

Senatorê Belçiqayî Rampaey bi berdewamî: "Ev besadarbûna min a greva birçîbûnê, li hember şideta leşkerî, têkoşîneke bê şidet e. Bi giştî siyasa neteweyî li ser bingehê diplomasîyê bilind dibe. Berjewendiyen (menfeetên) leşkerî û aborî li gor vê siyasetê tê kirin. Armanca min vajîyê vê toreyê (anane) ji gelan re alîkarî kirin e. Divê em beriya berjewendiyen leşkerî û aborî, mafêni mirovan ji xwe re bingeh (esas) bibînin. Di nav mafêni mirovan de, mafêni gelan û rizgariya wan jî heye. Divê ziman, çand bawerî û hemû nirx û hêjahiye wan bêne parastin."

Senatorê Belçiqayî Hugo wan Rampaey, di axaftina xwe de diyar kir ku, ew ne li diji gelê Tirk û rejîma wan e lê, li hemberî politika ya tek milet û tek njad e.

Greva birçîbûnê ya mebûsên Meclîsa Neteweyî li welêt û derveyî welêt deng da.

Li navçe û gundê Şîrnexê ambargo û birçîhiştin. Selîm Sadak gazî sazgeh û komeleyên demokratîk dike:

'Werin bûyeran di cih de bibînin'

Navenda Nûçeyan- Ambargoya ku dewleta Tirk, ji 2 mehan û bi vir ve, li ser Basa (Güçlükonak) û gundê wê dimeşîne, di nav qada dinyayê û raya giştî de, bû sedemê protestoyên girîng. Mebûsê HEP'ê vê ambargoyê li Meclisê eşkere kirin û bi pirsnameyên xwe, bersiva sedemê ambargoyê xwes-tin. Ev bûyer bi riya çapemeniyê jî, li hemû dinyayê belav bû.

Li gor agahiyêndawî, ev ambargoya ku ji 2 mehan bi vir ve didome, bi têkil-darbûna raya giştî re hinek sist bûye, lê hê jî didome.

Dewlet, bi hinceta ku gerîla li herêmê têne xwedî-kirin, gund û navçeyên Kurdistanê bê qût û xwarin dihêle. Berê jî, li Beytuş-bab û hin navçeyên din, bi vî rengî ambargo hatibû danîn. Gelê herêmê jî, bi talûka birçîbûnê rû bi rû bûbûn. İro jî, li Basa û gundê wê, xelkê birçî

dihêlin. Hemû qût û xwarinê ku diçin herêmê, ji alî leşkeran ve dest li ser tê danîn û nagihijin cihêن xwe. Ev ambargo ji 2 mehan ve didome û Kurdêni li Basa û gundê wê di sînorê birçî-bûnê de ne.

Hêzên dewletê, dest datînin ser hemû qûtê ku diçin Basa û gundê wê. Bi roj, li ser riya Basayê kontrolan pêk tînin. Şekir jî têde, hemû qût û xwarinan ji erebeyan dadixin. Evarê, piştî saet şesan, an jî, hemû erebeyen ku ber bi herêmê ve diçin gullebaran dikan.

Me bi Mebûsê Şîrnexê Selîm Sadak re, li ser ambargoya Basa (Güçlükonak) û gundê wê, axaftineke kurt pêk anî. Selîm Sadak, li hember pirsên me, dîtinê xwe wiha anî ziman: "Dewlet, bi hemû imkanên xwe bi ser xelkê ve diçe. Bi kontrayan, bi ceredevanan, bi Hizbulahiyan, gel dide kuştin. Weke ku li Mid-yadê, erebeya Suryaniyan

gullebaran kirin û 9 Suryanî kuştin, raste rast êrîsi ser xelkê dikan û dikujin. Ji bo valakirina gund û navçeyên herêmê, politîtkayên hovane dimeşînin. Cerdî ser gundan dikan, gel digirin, dikujin. Bi balefiran fuze davêjin xêniyan. Ambargoya qûtê datînin ser gund û navçeyan. Raya giştî û gelê Tirk ji van bûyeran agahdar nîn in. Dewlet bi radyo, televizyon û çapemeniyê gel dixapîne. Nahêle raya giştî ji bûyeran rast agahdar bibe. Dewlet li gor qanûnên xwe jî, naçe. Pê li qanûnên xwe dike."

Weke tê zanîn, berê jî ambargoyen bi vî rengî li gund û navçeyên Kurdistanê hatibûn meşandin. Lêt tu yek, mîna vê ambargoya dawî, di nav raya giştî de, belav nebûbû û nehatibû munâqesekirin. Me sedemê vê ji Selîm Sadak pirs kir û wî jî wiha bersivand: "Di ambargoyen berê de, me nikaribû ev

cih de bibînin. Bila rastiyê ji gel, ji şahidê bûyeran hîn bibin, ne ji dewletê. Dewlet rastiyê nabêje. Bila malbatênu ku zarokêwan bûne qurbana vî şerê bi qirêj re, biaxivin. Hîzbulla-hî kî ne? Ew jî, mîna cer-devanan şaxek ji dewletêne, an na? Bila herin li cih bibînin. Dema herin herêmê, dê bibînin ka ci rayeşa (yetkî) walî û qeyme-qaman heye û rayedar kîne. Divê rojek zûtir ev kes, sazî û komele berê xwe bidin herêmê û rastiyê hîn bibin."

Selîm Sadak, li ser gundê Şîrnexê yê ku hate bombe-kirin jî wiha got: "Ev ne işe mayinan e. Dewlet dixwaze vê bûyerê veşere. Em bi gel re diaxivin. Ew fuze raste rast ji balefirekê ve hatiye avêtin. Ger diwxazin rastî derkeve holê, bila gund ji raya giştî re vekin û xêniyan nîşan bidin. Dê bê dîtin ku mayin e teqiyaye an balefir fuze avêtiye."

Selîm Sadak

çend dengê xwe bilind bîkira. İro gel jî, ji berê zêdetir bala xwe dide bûyeren wiha. Raya giştî, êdî li ser

van bûyeran disechine û sedemê wan pirs dike. ji ber vê yekê jî, me dikaribû dengê xwe bibihîsinin."

Selîm Sadak bi navgîniya Welat, bangek da, hemû sazî û komeleyên demokrat. Selîm Sadak di banga xwe de wiha got: "Ez, bangî hemû kes, sazî û komeleyên demokrat, rewşenbir û zanayan dikan. Bila herin herêmê. Bila bûyeran di

Jet gundan bombe dikan

Navenda Nûçeyan- Dewleta Tirk di nav çarçoveya "tevgera hundirîn"de bi jetan çiyayên Cûdî, Gabar û yên din bombebaran dike.

Dîsa di bombebarankirine ke wiha de li mezra Gurdalê (Çiftekavak) ya gundê Dêrgu (Kumçatı) ku girêdayî Şîrnexê ye, bombeyek îsabetî malekê kir û ji vê malê 5 kes mirin. Kesên mirin navênen wan ev in: Şîrin Ekîcî (75), Hatice Ekîcî (30), Nazê Ekîcî (12), Zeynep Ekîcî (4) û Hamza Ekîcî (2).

Di 31'ê Çileya 1993'yan de saet di yazdehê şevê de balefiran gundê Gurdela bombe kirin. Ji deh malan zêdetir mal di vê êrîşê de xesar dîtin. Ji malbata Ekîcî kes sax nefilitî. Piştî vê bûyerê Serokê Belediya Cizîrê Haşim Haşîmî wiha axivî. "Walî Malay dibêje em tişteki nizanîn. Ev derew e. Ev bombebarankirin tev bi za-

Pêşî Şîrnex wêran kirin: Niha jî dora gundan e.

nebûn çêdîbin. Ev kirina dewletê jî terorê bêhtir tişteki din nîn e." Gundî jî dibêjin ku gund têne bombebarankirin ji bo em koç binin.

Mebûsê HEP'ê yê Şîrnexê Orhan Doğan li ser bûyeren dijî hiqûqê wiha axivî: "Wisa xuya dike ku hikûmet vê bûyerê jî bi devê hêzên serleskeriyê kiriye. Di

tarixa bombebarankirinan de serleskeriya dewleta Tirk dibêje: "Di wê tarîxê de ku balefirên me nefiriyane." Ev tişteki gelekî balkêş e. Divê bê ronahîkirin.

Te divê balefir bila ye dewleta Tirk be an jî ya Hêza Çakûç be, ci dibe bila bibe divê bê ronahîkirin û mesûlên vê bûyerê bêne tesbitkirin."

Pirsnameya Hatîp Dîcle: 'Bombebarankirin ne çare ye'

Navenda Nûçeyan- Mebûsê HEP'ê yê Diyarbekir Hatîp Dîcle di 2'ê Sibata 1993'yan de ji bo ji alî Wezîrê Karêñ Hundirîn yê Tirkîyê İsmet Sezgîn ve bi nivîski bersiv bê dayîn, pirsnameyekî da Meclîsa Tirk.

Di pirsnameyê de tê diyarkirin ku, di 12. 01. 1993 yan de balefirên cengê yê dewleta Tirk mezraya Çekirdek a gundê Agilli ku girêdayî navçeya Pasûrê (Kulp) ya Diyarbekirê ye bombebaran kirine. Li gor dîtinê gundiyan 21 çalêñ bombeyan li der û dora gund hatine tesbitkirin. Ji van bombeyan yek bi ser mala Abdulhamît İşıyok de ketiye û Abdulhamît İşıyok (45) tevî jina wî Halîme İşıyok (42), zarokêwan Evîn (20), Gülistan (12) û Abdullah İşıyok (4) tevde mirine.

Mebûsê HEP'ê Hatîp Dîcle li ser vê bûyerê ji bo bêne bersivandin pirsnameyê bi van pirsan didomîne.

1. Sedemê bombebarankirina wê herêmê ci ye ku tu şer jî li wir derneketiye?

2. Di dawîya bombebarankirinê de ji gund Abdulhamît İşıyok û maliyên wî tev mirin. Wê ji kuştina van insanên bê sûc kî mesûl be?

3. Der heqê mesûlên vê bûyerê de tu pirsyarî hatiye kirin?

4. Tu xebatêne der barê zirara van insanen de ku bi can û malen xwe ve di bin parêziya dewletê de ne, hatiye destpêkiyin?

5. Bi qirkirinê mirovîn bêşûc û koçberkirina wan hûn çawa karin politikaya xwe ya "ji gel re şefqet" bidin bawerkirin?

6. Hûn bawer dike ku pirsigirêka Kurd bi politikaya we ya li ser bingeha şiddetê ava bûye çareser bibe?

PÊNÛS

Amed Tigris

Çima zarokên Tirkan li Almanyayê bale ne?

Li gor lêkolîn û istatistikian bi tenê li Almanyayê 25.000 zarokên Tirkan diçin dibistanê baleyen. Yanî ew diçin mektebên "gerizekaliyan" (fêmkoran). Wekî ku tê zanîn li Almanya û hemû welatên Ewrûpa du cur dibistan he-ne. Ên normal û yên baleyen. Bi Tirkî dibêjin "özürlü". Ew zarokên ku ji aliye zeka xwe ve pêşneketî ne diçin dibistanê baleyen. Li Almanyayê niha wiha bûye ku % 30-40 zarokên Tirkan diçin dibistanê bale yên Almanan. Ev rewş kadasrof e. Yanî felaket e. Ma birastî zarokên Tirkan li ba yên Almanan bale ne?

Bersiva vê pirşê helbet "na" ye. Wê demê mirov dikare bibêje baş e, ma qey hemû berpirsiyaren dibistanê Alman û

Dewleta Tirkî, li ser axa Kurdistanê her sal bi milyonan zarokên Kurd bi darê zorê asîmîle dike. Ziman û kultura wan qedexe dike, azaftin û mijûlbûna bi Kurdi ji serê wan radike. Tirkî dixe şûna Kurdi. Her wiha di mejiyê wan de tehrîbatê mezin çêdike. Dînamîtên nîjadperestiyê dixe ser û mejiyê zarokên Kurd.

Pirs, pirseke neteweyî û civâ-

kî ye. Pirseke sosyolojik û pedagojik e. Ji sedemên ziman, kultur û perwerdeya (terbiye) cuda tê. Sedem gelek in. Lê sedemên herî mezin û bingehîn, ji ziman û kultura cuda tê. Ji ber ku zarokên Tirkan qasî zarokên Almanan bi zimanê Almanî nizanîn. Bi Tirkî ji baş nizanîn. Bi Tirkî baş perwerde û hîndekariyekê nedîtine. Di nav herdu ziman û kulturan de, bê ziman û bê kultur mane. Birîndar in. Ji du alîyan ve birîndar in: Birîndarê civaka Tirk û birîndarê civaka Alman in. Li gor qanûn û prensibên pedagojik divê berî her tiştî zarok bi zimanê zîkmakî (zimanê dayîkê) baş hîn bibe. Perwerde pê bîbîne û paşî hînî zimanekî din bibe. Wê demê baştî serkeftî û serfirazî dibe. Berevajiyê wê, zarok bi tu zimanî baş hîn nabe û şexsiyeteke serkeftî nagire. Lê hinek îstîsna ji helbet dikarin bibin. Yanî hinek taybetî li derê prensîban dimînin.

Konsolos û meqamên Tirkîye li ser vê rewşa dibistanê bale gelek qirîn derxistin û derdixin. Di radyo, tv û rojnameyên xwe de gelek rexne li politika perwerdeya Alman gitin û digirin. Bi rastî mafê wan e ji ku li ser vê problema han a gitîng rawestin û ji bo çareserkirina wê ji serê xwe bişenîn.

Dewleta Tirkî, li ser axa Kurdistanê her sal bi milyonan zarokên Kurd bi darê zorê asîmîle dike. Ziman û kultura wan qedexe dike, azaftin û mijûlbûna bi Kurdi ji serê wan radike. Tirkî dixe şûna Kurdi. Her wiha di mejiyê wan de tehrîbatê mezin çêdike. Dînamîtên nîjadperestiyê dixe ser û mejiyê zarokên Kurd. Di mejiyên wan de, navenda hînbûn û perwerdeye wêran û xopan dike. Hucreyên mejiyên wan xerab dike. Bi perwerde û hînkirina zimanê Tirkî dînamît dike mejiyên civaka Kurdi. Nahêle mirov û civaka Kurdi bi awayekî azad û serbest bijî û bi pêş bikeve. Bi metodîn asîmilasyonê, civakê qansê (girêba) dike. Pûc dike. Zarok û ciwanê Kurd êdî nikarin bi ziman û kultura xwe bi pêş bikevin, di civaka navneteweyî de cihê xwe bi awayekî azad û serfiraz bigirin. Sewiya zanabûnê dadikeve. Civak bê karekter û bê şexsiyet dike. Civak, dike civakeke kozmopol. Dewleta Tirk bi sala ne, vê politika xwe ya windakirinê û pûçbûnê li Kurdistanê bi kar tîne. Bi ser re ji henek û tinazê xwe bi mirov û civaka Kurdi dîkin û dibêjin, "Çima li paş mane." Heger Kurd di şûna Tirkan de serdest û Tirk ji bindest bûna (ku qet Kurdeki/ û vê rewşa nemirovî naxwaze) gelo dê wê demê li Kurdistanê ji hemû zarokên Tirkan bûbûna bale an na?

Pirtûka Bruînessen "Nivîsên li ser Kurdistanê"

Hinekî din ronahî

"Dîrokna ne hakim e. Hele hîc ne ew ha-qimê ku dixwaze mirovan daleqîne." Mixabin Bruînessen, der heqê PKK'ê de xwe wek hakimeki dibîne û li gor zanînê xwe yên sîbjektîv û çewt têkoşîna rizgariya neteweyî ya gelê Kurdistanê mehkûm dike. Ev ne metodeke ilmî ye. Ev karê partîzan e.

A. Keskin

Pirtûk û lêkolînê li ser civaka Kurd pîr kêm in. Ên hene ji, bi giştî ji aliye biyaniyan ve hâtine nivîsandin. Rola lêkolînvanê Kurd di vî warî de geleki qels e. Mirovên Kurd civaka xwe, dîrok û edebiyata xwe ji lêkolînvanê biyânî nas dikin. Çiqas kîmasî û çewtî hebin ji, gerek mirov rûmete bide van xebatan. Ji ber ku hê ji me Kurdish li ser civaka xwe tiştekî ji yê wan zêdetir û baştî nenivisiye. Em sedemîn vê na-jîmerin, sedem pîr in.

Gelekan ji me bi Minorskî, Nîkitîn, Halfin çavên xwe ve-kir. Pirsgirêka Kurd ji aliye siyasî ve çiqas dikeve rojeva dînayê lêkolîn û pirtûkîn li ser civaka Kurd ji ewqasî zêde dibin.

Martin van Bruînessen ev demeke dirêj e li ser civaka Kurd dixe-bite. Bruînessen bi eslê xwe ji Hollanda ye. Niha li Endonezya li Universîteya Yogyakarta dersên sosyolojî dide. Teza wî ya doktoriyê "Axa, Şex û Dewlet" di nav weşanên Öz-Ge de bi Tirkî derket. Piştî vê pirtûkî, Nivîsên li Ser Kurdistanê (Kurdistan Üzerine Yazilar) weşanxane ya İletişim wergerande Tirkî û çap kir. Bi giştî emê li ser vê pirtûkî biskekinin.

Nivîsên di pirtûkî de cih di-girin di nava salê 1981-1991' an de hatine nivî-

KOVAREKE NÛ

Li Almanya kovareke nû ya herêmî (lokal) bi navê Ciwan ji aliye YCK (Yekîtiya Ciwanê Şoreşgerên Welatparêzên Kurdistan) ve dest bi weşanê kir. Berpirsiyaren kovarê ji bo derketin û armanca xwe dîtinê xwe wiha bi rîz dîkin:

1. Her çiqas ev kovar herêmî be ji, li Ewrûpa kovara yekemîn e ku li ser pîr-

sandin û di van salan de di weşanên biyânî de çap bûye. Di "Nivîsên li Ser Kurdistanê" de bi giştî li ser van babetan tê sekinandin: Li Kurdistanê dîn (ol), Tarîqeta Neqîbendî, Serhildana Simko, Di navbera Îran û Iraqê de Kurd, Kurdên Tirkîye û PKK...

Lêkolînê Bruînessen li ser van babetan geleki giranbuha ne. Nivîskar bi metodeke zan-yarî li ser dîrok û rewşa tevger û pirsgirêkî Kurdistanê disekine. Bi tenê wexta behsa PKK'ê dibe vê metodê terk dike. Bi zanînê çewt û yekalî Partiya Karkeran şirove dike.

Nîrinê Martin van Bruînessen ên der heqê PKK'ê de ji weşanên çapemeniya Tirk-xerab û seqettir in. Nivîskar ji pêşketina têkoşîna neteweyî û şerî çekdarî şaş dimîne. Şâşbûna wî xwe bi formulasyonê enteresan dide xuyakirin. Ev çend hevokên li jér ji pirtûka Bruînessen hatine girtin:

"Livbaziyên PKK'ê yê wehşî li dijî sivilên masûm..."

"Şervanên PKK'ê, li çiyayê bilind, di şikeftan de dimînîn, bi nêçîri xwe xwedî dîkin. Ji civakê tecrîd bûne"

"PKK qada civaka Kurd a herî marjînal temsîl dike" (Nivîsên li ser Kurdistanê)

* Ne hewce ye mirov bersiva van gotinan bide. Bruînessen li gor beyanên çend itirafkar û xayînê mîletê Kurd, têkoşîna neteweyî ya Kurdistanê ku bi

Martin van Bruînessen
Kurdistan
üzerine
yazilar

"Nivîsên li ser Kurdistanê"
weşanên İletişim

pêşengiya PKK'ê dimeşe, dinirxîne.

Diroknasê Ingiliz Edward Hallet Carr dibêje, "Wexta we berhemî dîrokî girte destê xwe ne bi bûyeran re, pêşî bi nivîskar re eleqedar bibin. Berî diroknas, nivîskar ji divê der dora wî ya dîrokî û ci-vakî bê naskirin. Ji ber ku nivîskar ji aliye ferdî ve berhemî dîrok û civakê ye." Oryantallîzm damga xwe li ramanê Bruînessen xistiye. Ji xeynî vê ji nivîskar di bin tesîra çend dost û ehbabêne xwe de maye.

Kurdistan ne Kurdistanâ berê ye û weki Prof. Knowles ji gotî, "Diroknas ne hakim e. Hele hîc ne ew ha-qimê ku dixwaze mirovan daleqîne." Mixabin Bruînessen, der heqê PKK'ê de xwe wek hakimeki dibîne û li gor zanînê xwe yên sîbjektîv û çewt têkoşîna rizgariya neteweyî ya gelê Kurdistanê mehkûm dike. Ev ne metodeke ilmî ye. Ev karê partîzanan e.

Hinekî din lêkolîn...
Hinekî din cidiyet
Hinekî din ronahî.

SOREŞGERÊN Ciwan

girêkîn ciwanî bi nûce û şî-roveyan ve û bi navê ciwanan dertê. Em dixwazin di vî warî de vê wezifeyê hilgirin ser milê xwe.

2. Armanca me ya duymîn ji ew e ku, em ciwanan xwe yên li Hannoverê li ser bingeha têkoşîna rizgariya neteweya xwe bi rîxistineke xurt bînin ba hev. Û dixwazin ji wan re di warê perwer-

dehiya siyasi, sosyal û têki-liyên civakî de bibin alîkar. Wekî din ji rûpelîn me ji hemû heval û xwendevanê me yên bi qabilîyet; weke resim, karîkatur û hwd re vekirî ne.

Kovara Ciwan li Almanya dertê û zimanê wê bi Tirkî ye. Kovar, mehane ye. Li hêviya berhemî û xebatê ciwanan c.

MKM xebatê xwe li Amedê didomîne

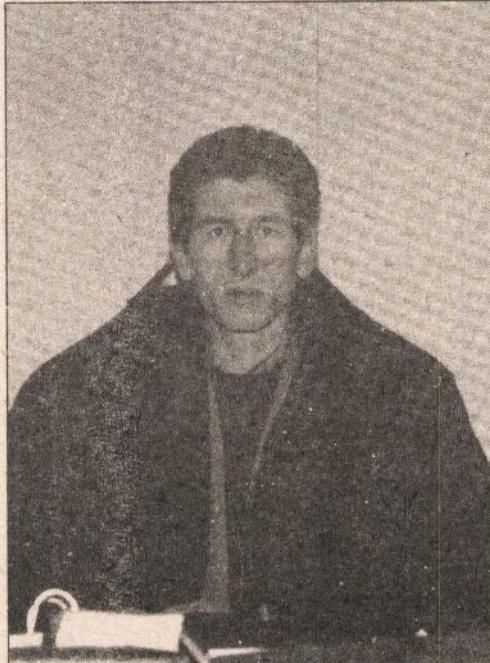
Wan rojênu ku derbas bû MKM'ê li Amedê şûbeya xwe vekir. Bi kurtasî em li ser MKM a Amedê û karênu ku li pêşîya MKM'ê ne sekînîn. Bela ku Amed li Kurdistanê cihekî girîng digire, wê peywira MKM'ê jî girîng be. Ji bo ku em MKM'ê bi xwendevanê xwe bidin nasîn, me hevpeyvînek bi berpîsiyare MKM a Amedê İbrahim Genç re çêkir. Em pêşkeshî we di-kin.

Em der heqê MKM'ê de pirr tiştan dizanîn. Berî her tişti MKM li ser çanda Kurdî dixebite. Çima MKM ne di nav gelê Kurd de, di nava metropolâ Tirkan de aya bû?

– Belê rast e. MKM li ser çanda ku bi hezar salan e tê talankirin û dizin, dixebite. MKM, li diji tala-na çanda gelê ku ta iro bê xwedî bû hate avakirin. MKM li diji dagirkeriya çanda Kurdî hate avakirin. Û MKM ne ku hema weke pi-vazterkekê ku şîn bê, şîn hat. MKM berhemekê têkoşina rizgariya gelê Kurdistanê ye.

Em giş iro rewşa Kurdistanê di-zanîn. Èrişen neyarê hov ku dûrî aqilayê ye dizanîn. Gava ku me MKM li Kurdistanê ava bikira, ne-yar ev èrişen xwe yên zilmkar wê sererastî MKM'ê bikira û hîna MKM bi zarotiya xwe ve wê ji hêla neyar ve bîhata fetisandin.

Me MKM li bajarê metropolâ Tirkî, ji ber ku hin şertîn demokrasiyê hebekî hebû ava kir ku, em karîbin zarotiya MKM'ê bikin xort û xurt bikin. Ji bo ku em karîbin bingehêkê bavêjin û ji bo ku em durûtiya neyar hîn bêhtir karîbin neşî (teşîhî) bikin li metropolâ Tirkî ava kir. Sedemek din; Kurdistanê metropolan hîn bêhtir ji xwenasiya xwe dûr dikevin. Ji bo ku em karîbin bi çanda xwe, ben-dekê li hemberî vê dûrkîtinê çêbi-kin, me MKM'ê li Stenbolê ava kir. Hebekî jî, ji ber imkanen tek-nîki ye. Ev imkan li metropolan

Berpîsiyare MKM a Amedê İbrahim Genç

hîn bêhtir heye, weke çapemeniyê, muzîk, têkiliyên diplomatîk û hwd.

Şûbeya rê derê wê bi pirranî li ser çi kar û xebatê bike?

– Şûbeya me ya Amedê, bi pirranî wê li ser lêkolînên herêmî we-ke ziman, dirok, wêje, gotinên pêşîyan, çirokên herêmî, stran û hwd. xebatê bike. Yanê ez dikarim bi kurtasi bibêjim, emê li ser ber-hevkirinî nîrxên Kurdî bi taybetî bisekinin (rawestin). A dinê jî, ji a-li çalakiyên pratîk jî, programeke me heye. Emê hêdi hêdi vê progra-ma xwe bi cih bînin. Ev progra-ma me, ji dersên muzîkî dest pê-dike, folklor, şano, koro û hwd. dom dike.

Rewşa Amedê û Stenbolê ne we-ke hev e. Em karîn wilo jî bibêjîn; dewlet li Stenbolê bi rüyekî (veche-kî) ye û li Amedê bi rüyekî dinê ye. Ev yek li ser xebatê we, wê bandoreke (testîr) çawa bike?

– Ev yek vê rastiyê datîne ber

çavên me, civaka li vir û civaka li Stenbolê bi her tişten xwe ji hev cuda ye. Wê gavê helbet, wê rewşa şûbeyê û navendê ne weke hev be. Berî her tişti li vir şerekî germ heye, herdu ali jî, ci ji wan tê texsir nakin. Gotineke pêşîyan heye dibêje, “Ker û qantî li hev dixin, golik di nav de dipelixin.” Ji bo ku em di nava vî seri de nepelixin, divê em cihê xwe xuya bikin. Em her gav bi dengekî bilind qérin di-kin û em dibêjîn cihê me li cem gelê me ye. Tu bikî nekî ev rewşa me, ev tewra me, wê dewleta dagirker aciz bike. Lê dewlet divê hî-nî tiştina bibe. Ji ber ku ev hezar sal e konevaniyekê paşverû hem li welatê me û hem li welatê xwe domandiye û qet bi vê konevanîti-ya xwe hizûr nedîtiye. Wê gavê divê ew xwe biguhere. Çima? Ji ber ku tiştîkî em iro ji tewrê xwe biguherin tune ye. Em ne hêzeke siyasi ne, em hêzeke çandî ne û xebatê me li ser çandê ye. Lê em

Şûbeya MKM'ê li Amedê berî demekê bi beşdariyek mezin vebûbû.

vê rastiyê jî, tu carî paşçav (gözar-di) nakin ku çand, ji civakê cuda ye û civak jî, ji siyasete cuda ye. Em ne di wê dîtina burjûwazî de ne ku çand û huner ji siyasete cu-da ye. Çand û siyaset bi navika xwe, bi hevûdu ve girêdayî ye.

Bi kurtasî em dikarin wilo jî bibêjîn, dewlet iro ji bîli Kurdan èrişî Kurdiyyî dîke. Li ser navê Kurdan ci hebe, ji bo dewletê ew armancek (hedef) ji bo tunekirinê ye! Gava ku em, li ser van nîrxan dixebeitin helbet dewlet wê li gorî xwe bixwaze tiştina bike. Lê her ku tiştîkî bike, ewqas wê di nava gi-ravê bikeve û teşîhî bibe. Teşîhîrîna dewletê ji bo me ne hindik e.

Dewlet bi xwe dibêje “Xebatê çandî ne qedexe ye!” Gava ku bi pratîka xwe nehêle em bixebeitin, xwe bi xwe derewkar dîke.

Li ser zîmîn tu xebatê we, wê li vir çêbibe?

– Bi pirranî emê peyvîn ku ta i-ro nehatîn xebitandin berhev bi-

kin. Pirtûkên kevin ku li ser zîmîn hatîbin nîvîsandin, helbest bin, di-rok bin û hwd. Me berhevdana wan û li ser wan lêkolîn, daniye ber xwe. Li vir pirr xwestin ji bo dersên zîmîn çêdibe. Em di wextekî nêzîk de nikarin vê xwestinê bi cih bînin. Belê armanca me ewe ku em vî wextî nêzîk bikin. Şertîn me, ji ali aborî, teknîkî û kadro ve vê astengiyê derdixe ber me. Lê em bawer in ku emê bi alîkariya gelê xwe weke ku em tu astengiya nas nakin(!) emê vê astengiyê jî nas nekin.

Ji aliyê materyalan ve tu asten-giyêne çêdibe?

– Ez bi xwe, xwe di nava xezî-neyekê de dibînim. Gelê Kurd bi hezar salan e li ser vê axê dijîn û ta iro nîrxên Kurdî nehatîn xebitan-din. Tu destê xwe diavêji ku de-verê zêr û zîv derdikeve, hew ji me tenê re dimîne ku em zérker bin. Çanda Kurdî iro xambendek (hammadde) e. Divê baş bê xebi-tandin. Her rewşenbirên Kurd ku li çanda xwe xwedî derkeve û pêşve bibe, hem ji bo rewşenbiran û hem jî, ji bo gelê Kurd wê rû-meteke mezin be. Divê rewşenbirên Kurd dev ji teriya çanda milleten dinê berdin! Çiqas li çanda xwe xwedî derkevin, ewqas li çandîn dinê jî xwedî tê derketin. Bila xwe bi internasyonalizmê ne-xapînîn.

Ji ali gel ve jî, ji gumanen me bêhtir gel li MKM'ê xwedî derket. Bi rastî jî, em pirr bi hêvi ne ku emê karîbin tişten xweş li Amedê bikin. Li gorî min gel ku li tiştîkî xwedî derket û pê ve, pişta wî tiştî nayê erdî!

Tiştîkî ku tu bixwazi bibêjî...

– Xwestina min ev e. Ger li we-latekî mewşîm û zivistan û buhar hebe wê jiyan jî hebe. Ku jiyan hebe wê xweşî û nexweşî jî hebe. Iro welatê me di nava nexweşiyê de ye. Jiyan me di devê tifinga neyar de ye. De ka wekin em vê tifingê bi hev re bişkînen. Welatê xwe bi gul û sosinan bi çanda hezar salan bixemîlinin.

Divê Rewşen xwerû bi Kurdî be

REWŞEN
Kurda, Navenda, Çanda, Mezopotamya
Kurda, Navenda, Çanda, Mezopotamya

Rûken Baxdû

Kovara mehane ya hunerî û çandî ya Navenda Çanda Mezopotamya bi hejmara xwe ya 8. derket. Kovar weke hercar nîvî bi Kurdî, nîvî bi Tirkî û 62 rûpel e. Naveroka wê ji gotar, helbest, çirok û ni-

vîsîn der barê dîrok û çandê de-pêk tê.

Kovara Rewşen ji dema ku der-kekiye hera vê hejmara dawî nîvî bi Tirkî, nîvî bi Kurdî tê weşandin û mehê carekê dertê. Lê ev mehîn dawî kovar ji vê peryodê derket û bû du mehane. Me hem li ser peryoda weşana wê û hem ji ka wê di pêşerojê de bi tevahî bi-be Kurdî an na, ji Rêvebirê Kovarê Şefik Beyar pîrsî. Bersiva Şefik Beyar wiha bû: “Ji ber ku Rewşen bi xwe berhemekê çandî û hunerî ya Navenda Çanda Mezopotamya ye em bi xwe jî dixwa-zin ku xwerû bi Kurdî be. Lê di vê demê de hê rewşenbirên me-bas bi Kurdî nîzamin, ica xwendevan di ci halî de ne, hûn bifikirin. Di hin mijaran de ji bo xwendevan-dîrok û çanda Kurdan-rast agahdar bibin emê demeke din jî kovarê nîvî bi Kurdî û nîvî bi Tirkî biweşînin.

Lê armanca me ew e ku di da-wiyê de hemû bibe bi Kurdî. Hêdi hêdi....Wekî din li ser belavkirina kovarê hin pirsgirêkîn me hene. Em hem li welat û hem ji li derî welat bi hin hevalan re, di têkiliyê de ne.

Heke em vê pirsgirêkî çareser bikin wê Rewşen weke hercar mehê carekê derê. Lê niha ji bo 6-7 mehîn din jî, ku bi vî awayî here emê ji du mehan carkê derên.

Sergotara vê hejmara bi ser-navê “Meclîsa Neteweyî Pîroz Be” dest pê kirîye.

Di Rewşenê de nîvîsa Cemîl Gündoğan a bi ser-navê “Serhilda-na, Beytüşebab û tesîrîn wê yên li ser serhildana Şêx Seid” bala mi-rov dikişine. Di vê hejmara de konferansa çandê ya Kurdî ku bi organîzasyona Navenda Çanda Mezopotamya û 14-19'ê Mij-darê de li Stenbolê hatibû çêkirin

bi dîtin û axaftinê kesen beşdari konferansê bûne, hatiye weşandin.

Wekî din di vê hejmara de Fe-qe Huseyn Sagnîc li ser pirsgirêkîn ziman, Mîrhem li ser pe-naberîya rewşenbirên Kurd, Pierre Lecoq li ser wêje bi Farisiya navîn, Şemsettin Ronahî li ser ziman û bîrdoziyê nîvîsinê.

Abdurahman Durre, helbest-van Haci Qadirê Koyî daye nîsîn. Selehattin Mîhotulî çirokebi bi navê “Henîka Henaran”, Beşîr Botanî çiroka Helîmî, Medenî Ayhan bi ser-navê “Zarokên Şo-reş” diyaloga di nav du zarokên Kurd de nîvîsiye, Besra Eksen kur-teçirokebi bi navê “Evîn û Welat” û Hüseyîn Kaytan jî şanoya bi navê “Mîrin û Jîyan” nîvîsiye. Be-şa çandê bi du kurtçirokên I. Omerî û Adil Baran û stranekî ku ji ali Cemîla Celîl ve bi navê “Tew Tew Din” tevî notayen wê ve ha-tine nîvîsin, diqede.

Pirsgirêka Kurdî, navê pirtûka Dr. Şükrü Sekban e ku di 1933'an de, li Parisê di nav weşanên "Universiteye Fransî" de, derketibû. Navê wê ya orijinal "La Question Kurde" ye, mejûya nivîsına wê 1933 ye. Dû re, di mejûyên cur be cur de, ev pirtûk li Tirkîye ji hate çapkirin. Ën ku min ji wan sùd girt, metnén ku di nav weşanên Kon û Metin de, di 1977 an de li Enquerê hatine çapkirin in. Ev pirtûk bi numroyen, 301.451 (496) 94.35-25.06.34, li Pirtukxaneya Dewletê ya li Beyazidê, li fişen pirtukxaneyê hatine nivîsin.

Divê, li ser du xalan bê rawestandin:

1- Mehmet Şükrü Sekban Beg (1881-1960), li Erxenî ji dayika xwe bû. Di nav tevgera Kurd a di 1908-1923'an de, bi taybetî ji, di 1918-1923'an de, wek rësistinkar, ramanger û siyasetvanekî girîng xuya dibe. De-man (kirê) a avahîya Cemiyeta Hêvi ya Telebeyen Kurd ya li Sirkeciyê dide. Di 1908 an de, endamê Cemiyeta Teavun û Terakiya Kurd e. Di nav endamên Xoybûnê yên çalak de cihê xwe digire û endamekî Cemiyeta Tealiya Kurdistanê yê girîng e. Bê guman di wê demê de, M. Şükrü Sekban di nav meseleya Kurdî de ji, navekî girîng e.

Lê ev mîsyon û karê M. Şükrü Sekban bi doman nîn in. Zinar Silopi, der mafê M. Şükrü Sekban de, wiha dibêje: "Her çiqas alikarî û xebatên M. Şükrü Sekban ên ji bo bipêşxistina ramânên neteweyî neyên înkarkirin ji, piştî ku li Bexdayê ji bo bê e-fûkirin û vegere Stenbolê û ji bo li xweşîya Tirkan here, helandina Kurdan daxwaz dike. Malmisanij ji, ji bo wî ifadeya "Kurdê bi îxa-neta xwe, bi nav û deng" bi kartîne. Ev tê wê maneyê ku em dikarin M. Şükrü Sekban bi temamî, bi mîsyona wî ya dawiya jiyanâ wî hilgirin dest û binirxînin. Têgihiştina bûyeran, bi têkiliyên wan ên bi hev re tesîra wan, dijberiyên wan û bi şertên cih û demê, bi hev re û bi şirovekirine ke giştî dibe. Gér bûyer tenê bi aliyeke xwe bê nirxandin, bi awa-yeke diyelektîki nayê têgihiştin. Lê di her tişt û her bûyerî de, dijberiyên hundîrin ji hene. Bûyer bi hemû şaxen xwe, incax bi a-wayekî diyelektîki têne fêmkirin û têgihiştin. Ev têgihiştin, tenê ji bo bûyeran, saziyan, guherinê civakî, têkiliyên çîni-politîki, desthelat, gel, netewe û têginê şoreşê nayêne bikaranin. Ji bo verisina kesaniya Kurdayetiye, ji bo têgihiştina û fêmkirina wê ji dikare bê bikaranin. Raman di nav demê de ji tesîre li civakan dikin û bîr û wijdana kes û civakî perwerde dikin, wijdana netewe-yan, karaktera wan bi başî an ne-bâsi diguherin. Raman diguherin. Kesani ji bi guherinan rû bi rû dîbin.

Mehmet Şükrü, di nav salê 1908, 1918 û 1923' an de, bi kesaniya xwe cihê bû. Raman Kurdayetiye hilgirtibû û navero-

Dr. Şükrü Mehmet Sekban

û pirsgirêka Kurdî

İsmail Göldas

ka livbaziyan wî ji, bi vî rengi bû. Ev nav piştî Lozanê, di 1933'an de dema "Pirsgirêka Kurdî" dinîvisand ji, edî bûbû yekî din. Raman "Kurd, Tirk in" ku ji bo helandina Kurdayetiye derxistibûn holê, bi kar dihanî. Ev têkiliyeye sedem-encamê ye. Bê şik, ramânên Şükrü Sekban, ji ber hin sedeman, ber bi vê ditinê ve hatibû. Ev sedem pirralî ne, divê bi dema xwe re bêne lêkolînkirin û rohnîkirin. Gelek çavkanî hene ku ji bo vê hatine weşandin kemasîya ku ez dibinim ne ev e. Kemasî ew e ku, Şükrü Sekban ji ber ku Kurd e, ji ber jêzaya xwe nayê fêmkirin û têgihiştin. Mîsyona Şükrü Sekban a di dawiyê de nayê fêmkirin û hê ji, tê de reheke Kurd tê gerandin, kemasîya herî mezin ji, ev e. Li gor dîtina min, Şükrü Sekban, bi vê pirtûka xwe, edî kesaniyeke Kurd nîn e. Ev encamek e. Tiştê ku divê iro bê dîtin ji ev encam e. Ji-

yan Şükrü Sekban, a di nav 1908 û 1923 an de ji, encamek e û divê em vê ji hin bibin û têbighîjin. Lê divê bê zanîn ku, ev kesanî ne tenê ev e.

2. Min ji rehmetiyê Musa Anter re, di dema ku dê pirtûka min a "Kürdistan Teali Cemiyetî" derkeve, di hevdîtina me ya li mala wî de, gotibû ku Şükrü Sekban neqil dike ku wî ji bo ku Kurdan ji qirkirinê dûr bike- ku ev gotinîn wî lu tu derî nehatine weşandin-vê pirtûkê nivîsandiye.

3- Mûsa Anter, di "Hatiralarim-2" (Bîranînîn Min 2) de, raste rast ji devê Şükrü Sekban, bûyerê wiha dide: "... Ez wiha fîkirîm; mîrovê ku iro li ser idareya Tirk in, cahil in. Qet nebe ku ez bibêjîm "Kurd, Tirk in" belki Kemal Paşa dev ji qirikina Kurdan berde. Min vê pirtûka xwe ya derew û sexte bi vê armancê nivîsand." Ev gotin ên Şükrü Sekban in. Tenê ji Mûsa Anter re hatine gotin. Şahideke din tune. Şükrü Sekban Beg, li tu kovar, pirtûk rojname an çavkaniyeke nivîski de vê ramana xwe nego-

tiyê. Divê mîrov li ser bisekine. Tenê ku ji bo Şükrü Sekban wiha nivîsiye, desthelata wê deme, dev ji eziyetkirina Kurdan berdiye? Ev pirsgirêkeke piralî ye. Pirsgirêkeke ku bi Şükrü Sekban ve girêdayî ye nîn e. Ji ber vê ji, divê bi şik li vê beyana Şükrü Sekban bê nîrîn. Bi hisiyat, nêzikayî li Şükrü Sekban dayîn, ji ber tesîre li ser bîra Kurdan dike, xeletiye.

4- Ev gotinîn ku Şükrü Sekban ji Apê Mûsa re beyan kirine, tesîre li encamê nakin. Tenê ku ji bo Kurd e, nabe ku mîrov, wê pirtûka wî û ramana helandina Kurdan nebîne. Ku li gorî min encam ev e. Têgihiştina M. Şükrü Sekban, bi vê encamê re têkilîdar e. M. Şükrü Sekban piştî 1933'an, li cem ramana helandina Kurdan cih girtiye. Lékolîna vê yekê, ji beriya vê tarixê ve ji mimkun e. Bi salan tesîre li ser bi hezaran mejiyan kiriye, ew bi vê ramana çewt perwerde bûne, kiriye ku karaktera Kurd dernekeve holê. Tenê Kurdbûna M. Şükrü Sekban, vê tesîre ji holê raneke û nake ku em bi sempatî lê binêrin.

5- M. Şükrü Sekban di 1933'an de, di pirtûka xwe ya ku li Parisê hatibû weşandin de wiha dinvîse: "Di rastiyê de, peyva Kurd û Tirk ji bili nav, tu tiştî i-fade nake. Navê malbata me Turanî ye.

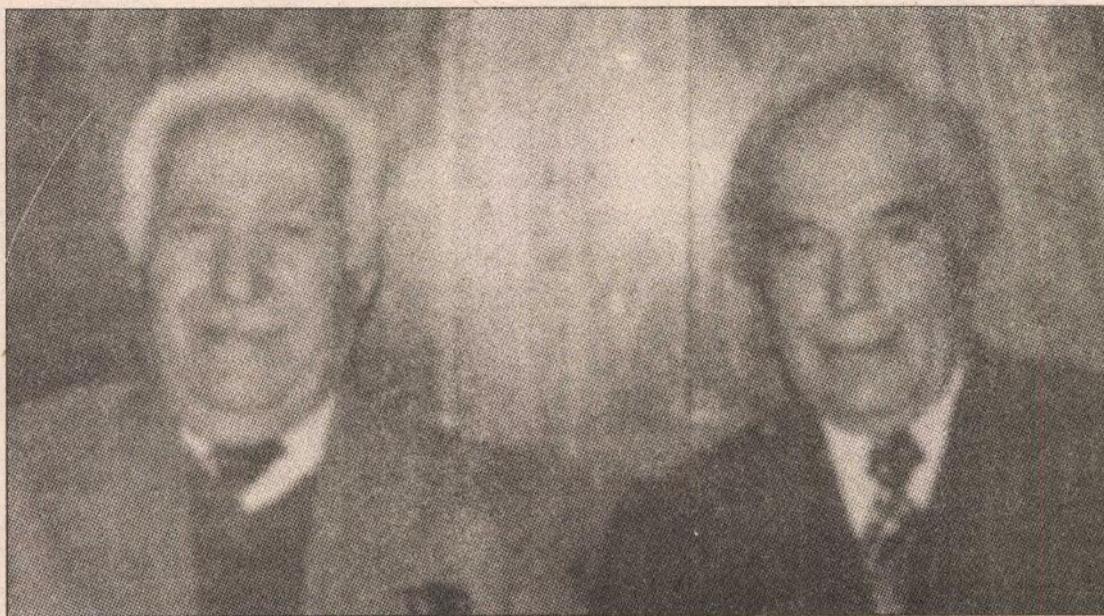
Hisa ji yek nîjadibûnê û xawêna (onur) Turanîtiyê, dê wan di nav jîndariya xwe de, bigihîne pêşrojeke ji berê rohnîtir û pêştir. Ji bo van herdu gelan hin faktorîn yekbûnê yên din ji, wek abori, piştgirî, yekîtiya nîjadi üdînî, çanda hevbes, yekîtiya siyasi û mili hene. Ev kesaniya Gazî (M. Kemal) yê bilind e.

Bi rasti ji, xwedibûna serokek, mîna Gazî Mustafa Kemal, ku di idara dewletê de, li cihê herî bilind e, ji bo miletekî bextewariyek e, gencîneyek e. Tu kes nikare, reformen wî yên li Tirkîye pêkanîne û nîmeten vê reforme încar bike. Ev ji bo wî şerefike herî bilind e, ku dê tu caran, ji şewqa xwe tu tiştî winda neke.

Ez ji, wekî her mîrovê sadiq, li ber berhemîn wî yên mezin û hêviyên ku dane nîfşen nû, bi rîzdarîyeke kûr û bi hisîn heyranîyê seri dîtewînim... (...) Ev e, di bin rohniya wan ramanen samîmî de, ji niyeten xerab dûr, bêyî a-ligîriyê, Kurden biraxwînê xwe yên Tirkîye, vewwendiyê riya serokê wan ê bi nav û deng Mustafa Kemal ku bi hostayıyeke mezin çekîriye dikim û wan dikim wezifedarê teqîpkirina vê riye ku ji bo wan menfeetên madî tîne."

Ev ramanen ku ji 5 madeyan û bi vir ve, min anî, ji pirtûka M. Şükrü Sekban a "Kürt Meselesi" hatine girtin.

Di rastiyê de, ji bo Kurdan encam (netice) ev e. Ev dîtin, ji 1923'an û bi vir ve, wek dîtinê fermî yên dewletê, li gor sistemeke hatine bi rîzkarin. Di dîtinê M. Şükrü Sekban ên dawiyê de, li dijî van dîtina tu tiştî nîn e.

Mamosteyê mezin Cegerxwîn û Qanatê Kurdo

Kurdnasê nemir Qanatê Kurdo

Zanyarê nemir Prof. Qanatê Kurdo çû ser dilovaniya xwe û armanca wî avakirina Kurdistaneke Azad û yekhev bû. Zanyarê nemir çeka şoreşê da gelê Kurd. Ew çek zimanê Kurd e. Bi gotina wî: "Ziman bingeh û binaxa yekîtiya endamên milet e, çeka serbestî û serxwebûna wî ye; di jiyîn û afirandina xwe de her milet, mirovîn her civakê hevbendiya xwe, pevgirêdana xwe bi hev re dikine yek."

Bêrîvana Dêrsimî

Kurdnasê nemir, welatparêzê mezin Prof. Qanatê Kurdo (1909-1985), li bajarê Qersê, gundê Sûsizê hatiye dinê. Di dema Şerê Cihanê ya yekemîn de ku Romê êrisi ser Ermeniyan kir, Kurd û Ermenî berdan hevûdu, Sûsiz jî belav bû, Kurdêne Yezi, tevî Ermeniyan di sala 1918'an de ji welat derketin çûn Ermenistana Rojhilatê. Mala Prof. Qanat li Şenkanî (Korbpaxê) bi cih bûn. Di demeke nêzîk de mala Qanat cardin bar kîrin çûn Gürçistanê (Tiflisê), li wê bavê Qanat mir û ew li cem pismamê xwe Reşidê Osman ma. Wan salan Qanat hem diçû dibistanê hem jî dixebeitî, sol paqîj dikir.

Di sala 1928'an de Partiya Komunist a Ermenistanê 8 xortêne Kurd bo xwendinê şande Lenîngradê. Qanat jî di nav wan de bû. Di nav xwendevanê Zanîngeha Lenîngradê de xortekî jîr û hêja bû. Di nav dersdarê wî de Kurdzanê bi nav û deng N. Ya Mar, H.A.Orbelî û A.A. Frêyman jî hebûn. Prof. Qanat, bi alîkariya wan li ser zimanê Kurdi bû zana û dersdar.

Li pêşgotina Rêzimana Kurdi

Prof. Qanatê Kurdo: "...

Eminê Evdal ji min re got: "Qanat, di tu zimanzan i, te çend salan li Lenîngradê li fakultê dersê zimanê Kurdi daye, wisa jî çaxê tu li Zanînga Lenîngradê hîn dibûy, te wisa jî dersê gramatîka Kurmancî dida hevalê xwe yên Rûs û Kurmanc, ên ku tevî te hîn dibûn. Bi fikra min tu dikarî bona dersxaneyêne me kitêba dersê ziman binivîsi."

H. A. Orbelî, di sala 1959'an de li Lenîngradê di Enstituya Rojhilatzaniyê de kursiyê Kurdzanîyê vedike. Ew bi xwe jî bû serwerê wê. Pişti I.A. Orbelî di 1961' an de diçe dilovaniya xwe, zanyarê mezin Qanat cihê mamoşte xwe digire. Zanyarê mezin, heta sala 1985'an li ser vî karî dimîne. Zanyarê mezin nêzîki 25 salan di vî karî de xebatê hêja pêk tîne û li ser ziman, dîrok, zargotin û edebiyata Kurdi de xebatê giranbuha kiribû. Di sala 1970'yî de li Iraqê-Bexdayê Akademiya Kurd vebû. Zanayê mezin Qanat ji vî Akademiyê re wek dersdarî bilind hat binavkirin.

Îro, karzanîsta zanyarê mezin, ji hemû rewşenbirêne Kurdan nîşan dike: Ew lazim e ku, li ser karêne zanyarê nemir, Kollokyumek bê çêkirin. Çimkî, karzanîsta Prof. Qanatê Kurdo li ser Kurdolojiya me, li ser çanda hemû gelên

dinê ye.

Zanyarê mezin, li ser rîzman û edebiyata Kurdi gelek xebatê hêja kiribûn. Ji wan:

Ferhenga Rûsi-Kurmancî (35 hezar kelime)

Ferhenga Rûsi-Soranî (30 hezar kelime)

Zimanê Kurdi (Moskova 1961). Di sala 1981'î de di nav weşanêne Komkar de derket.

Tarîxa Edebiyata Kurdi du cîld, di salên 1983 û 1985'an de di nav weşanêne Roja Nû de derket.

Gramatîka Zimanê Kurdi (Moskova 1957)

Gramatîka Zimanê Kurdi Kurmancî û Soranî (Moskova 1978)

Rêziman bo sinifên III-IV û IV-VII (Erivan- 1970)

İmperyalîzm (Lenîn) wergîr Kurmancî.

Hûn baş dizanin ku zanyarê nemir Prof. Qanatê Kurdo çû ser dilovaniya xwe û armanca wî avakirina Kurdistaneke Azad û yekhev bû. Zanyarê nemir çeka şoreşê da gelê Kurd. Ew çek zimanê Kurd e. Bi gotina wî: "Ziman bingeh û binaxa yekîtiya endamên milet e, çeka serbestî û serxwebûna wî ye; di jiyîn û afirandina xwe de her milet, mirovîn her civakê hevbendiya xwe, pevgirêdana xwe bi hev re dikine yek."

AZADÎ

Abdurrahman Durre

Musa Anter û Uğur Mumcu

D i ola Zerdeş Pêxember de, ev bawerî heye ku, di kaînatê de dij, bi hev re têkoşîn dikin û ceng û şerê wan ji ezel ve dom dike. Tarî û ronahî, xêr û şer, qencî û xerabî, heqî û neheqî, zilm û edalet, azadî û koledarî dijîn hev in û bi hev re ceng û şer dikin. Têkoşîna dijan tu demî nesekiniye û nasekine, heta ku qencî zora xerabiyê, heq zora neheqiyê bibe, zilm, zor û tarîfî, ji cîhanê rabe, edalet, ronahî û xweşî bi cih bibe. Yezdan (Xwedê) zora Ehrumen (Şeytan) dibe, cîhan hemû dibe xêr û xweşî, herkes azad dibe, bi dilşadî û azadî dijî...

Jîna Musa Anter û Uğur Mumcu jî wilo bû. Musa Anter cenga azadî, heqî, ronahî, demokrasî, wekhevî û insanetiyyê dikir, li dijî bêdadî û koledariyyê bû, heta ku di riya bawerî, kar û xebata pîroz de şehîd bû. Di gelek

nîvîsarên xwe de, êrisî nîvîkarên weke Mumcu û Ekşî dikir. Riya qencî û ronahiyê nîşana wan dida, li dijî wan bû, bi wan re têkoşîna bawerî û rastiyê dikir. Lî, tu demî terefdarê kuştinê nîn bû. Ger îro sax bûna, dê der barê kuştina Uğur Mumcu de, nîvîsareke gelek manîdar binivîsa û serxweşî bida malbata Mumcu, dost û eqrebatayen wî. Belê, li ser navê Mamê Musa (şehîdî nemir) ez serxweşî didim malbata Uğur Mumcu, dost û eqrebatayen wî. Ji hemûyan re dibêjim, bila serê we xweş be. Kûzê avê, di riya avê de diçe. Uğur Mumcu jî, di riya kemalîzm û baweriya bi kemalîzmê ve çû.

Gerçî, di baweriya min de, rî û şopa wî çewt û şas bû. Lewre, hîmî kemalîzmê, li ser rakirina şerîtetê (ehkam û qanûna Quranê) û inkariya Kurd, Kurdistanê, asîmilasyona gelê Kurd û çanda gelê Kurd hatiya danîn. Lî belê, ew kesen ku di riya bir û baweriya xwe de, ji dil bin û bi rastî bixebitin, riya wan çewt be jî, ew kesen mezin in.

Li gorî vê qaîdeyê, em dikarin bibêjin ku Uğur Mumcu jî, kemalîstekî gelek mezin bû. Ew jî bû qurbanê politikayê Demîrel yên çewt û şas. Wilo xuya dibe, ku, wê hê pirr kes bibin qurbanê van politikayen. Meseleyeke Kurdan heye, dibêjin: "Wê ev dan hê pirr avê hilde."

Bi vê munasebetê, ji Demîrel re jî, ez dixwazim gotinekê bibêjin. Tu ketiyî lîlê, xwe çiqas tevdî, tê bîçi xwarê. Ne Şam te xelas dike, ne jî Bexda. Yek carêkî bi tenê, ji te re maye ku tu şewqa xwe hildî, herî, hê ku zû ye, ne dereng e. Hê ku te xwe û me, gelê Tirk û Kurd hemû bi xwe re nekiriye wê lîla bê binî. Bi kuştin, zilm û zorê tu tişt hel nabe. Dem demokrasî û heqnasiyê ye. Divê doza Kurdistanê jî wilo bê nasîn û çareserkirin.

Wêjeya Kurdî çiqas ji bo mezinan pêşve çûbe jî, ev yek ji bo zarakan hin pirrtir bi pêş ve çûye. Niha jî zarokên meyî fema (bilî yên ku asîmîle bûne) gelek çîrokan dizanin û çanda me didomînin. Beriya pergala asîmilasyona kavilker ku navê wî televziyon e (xasma qanalên taybetî weke GAP'ê) çanda me roj bi roj dihelîne... Xasma di gundan de her dom û dirêj dibû, kesekî tiş jê fêm nedikir. Ji bo xweş derbaskırına şevê, axaftîvanen jîr dest bi çîrokekê dikirin.

"Çîrokan nizanim" gotineke pirr bi rûresî û mezin bû. Herkes nikaribû çîrok bigotina lê baş dizanibûn ku çîrok gotin huner (senet) e. Ji ber vê yekê çîrokvanan çîrok digotin. Eger mîvanek ji dûr ve hatibuya, wê şevê cejn bû. Xasma zarok pirr kîfxes dibûn, ji bo wan weke gera cejnê bû. Pişti xwarîn û vexarîna şivê, bêhna çîrokan ji ku bihata zarok li wê malê dicivyan. Dema mîvanekî xerîb hatibuya, pişti şivê jê re digotin : "Ka "kahra me bide." Kahr; an çîrok

Destpêkê çîrokan

an stran bû. Ku mîvan pêk neaniya digotin: "Tu mecbûrî kahrê bidî an tuyê derkevî derve stêrkîn esmanan libo libo bijimêrî, ev jî nebe tuyê ji kaniyê bêjingê ti-jî av bikî û bînî an jî müyên bizinê bijimêrî." Ji ber vê yekê çîrok di nav gelê me de pirr pêşve çûne. Em werin dora destpêkê çîrokê xwe:

Çawa me li jor nîşan da ku pişti morivênu ku

civiyane, herkes bi awakî diaxive kes ji kesî fêm nahe. Çîrokan bi dengekî bilind dibêjin: "Carekê ji caran rehmet li dê û bavê hazir û guhdaran." Deng tev têb birîn, bêdengi-yek çêdibe. Wekî herkes razaye ji xeynî dengê nefes girtin û berdanê li holê tiştek namîne. Guhdarêni çîrokê, ji serî heya binâ made dibin.

Çîrokvan disekine dî-

sa dibêje: "Carekê ji caran rehmet li dê û bavê civata hazir û guhdaran, xêncî mixtar, eza û tehsîldaran..."

Cureyên destpêka çîrokan, weke çîrokêne dewlemend e. Ezê li jêr çend cure pêşkêş bikim. Li zarokên me kîjan xweş hat bila wildest bi çîrokêne xwe yî xweşik bikin û û çanda me bijînin, bidomînin.

1. Carêkê ji caran,

rehmet li dê û bavê hazir guhdaran xêncî mixtar, eza û tehsîldaran (xêncî cehş û xwînmij û neyaran)

2. Çîrokê, çîrokvanokê, (kevniya bê pêşkê), berda berda cewê, (cokê, cewîkê) rûnê rokê, cew mirçiqî, dû rûn bîraqî, dêlik teliqî, lawek anî, vav....bû, tiving ci bû, kew kuştibû, xwîn xwaribû, pê miribû, bi rûkî reş, em we-rin dora çîroka xwe ya xweş.

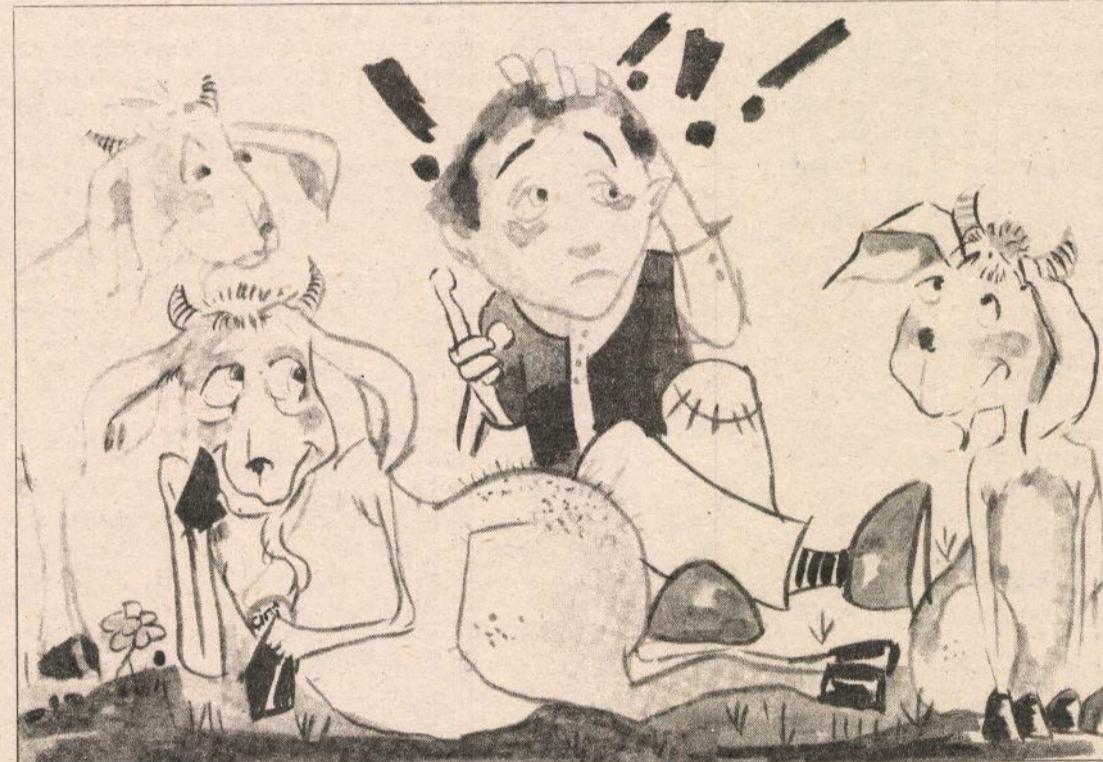
3. Carekê cebarekê, cil kûsî hilkişyanê serê darekê, dar hejiya, mişk û mar lê civiyan, şekirê şebatê, rehmet li dê û bavê civatê.

4. Şekirê şebatê, rehma xwedê li temamî civatê....

5. Carekê cebarekê, cil kûsî hilkişyanê serê darekê, dar hejiya, kûsî weşîyan, kûsik di nav de hebû har bû, diranê wî sî û çar bû, pirr hîrsî mirşî, rûniştiye li ser kursî, şekir dixwestî kalê ber melisi; carekê ji caran rehmet li dê û bavê hazir û guhdaran.

6. Carekê ji caran rehmet li dê û bavê hazir guhdaran xêncî cehşik û neyaran...

Rasto Zilanî

Xeletok

Gelî zorakên delal. Gi-ringiyan van xeletokan, ji li serhevgotina wan tê. Her yekê ji wan divê zû û sê çar caran li dû hev bê gotin. Di dema li serhevgotinê de şâşî çêdibe û xweşîya wê jî ew e. Divê ji nû ve bê tekrarkirin, heta ku rast bê gotin.

* Kerê reş li ser rîzde zirî.

* Sêv gindirî mi sêv xwar. Gû gindirî mi sêv xwar.

* Heft derzî di qula derziya diya mi re bazî.

* Ez çûme newalekê bi bîr e, hatine min heft hirç, her hirçekî heft hirç heft hirç

* Şeş şebeşê sor û şîrîn şikandin li ber min da-

nîn.

* Kurm qurm qul kir.

* Xanimê bi germê genim gêre kir.

* Kerê gûrî revî gûrî li pêşiyê zîvirî got: Kurri kurri.

* Çar nêçîrvan çûne nêçîrê her çar ji hev nêçîrvantir.

* Şerbet û şîr û şekir, şerbet rîjiya şîr bû mast şekir ma min şekir xwest

* Yekî kerr yekî kêm yekî kor û yekî kulek, li kelekê suwar bûn çûne ber bîrca belek

* Cil çûk û cil mak û cil çeliyê wî rexî avê, ba kirin cil çûk û cil mak û cil çeliyê wî rexî avê, got hûn jî werin wî rexî avê.

* Sê selik li ber avê hatin yet tû yet mû yet gû, ez bi devan çûme tû bi lepan çûme mû bi lingan ve çûme gû.

* Tir û tîvir di kevçî de min tîvir xwar tir ma di cî de.

* Ez çûme wî rexî tanurê min girka diya xwe xwar.

Hatime wî rexî tanurê min girka diya xwe xwar.

* Mirek li mala me ye tacek li serê wî ye tacê tu ci tov tacî.

* Pîra binê mîwê efrik ji min efrik ji wî lingê min li devê wê devê wê li lingê min.

* Sê sed û şêst û sê şeşem.

Jîr Dilovan

Mesaja Serokê PKK'ê Abdullah Öcalan ji gelê başûrê Kurdistanê re:

'Başûr-Bakur di 93'yan de bi hey re'

Hemû gelê Kurdistanê, gelê Kurdistana başûr, hemû hêzên welatparêz;

Niha karê welatparêziyê yê di bin serokatiya Partiya Karkerê Kurdistan (PKK) de dimeşê, ji her demê bêhtir nêzîkî we dibe, tevli jiyan we dibe.

Karê me kiriye, şerê me kiriye, li hember dijminê hezar salî, dijminê ku bingeha me kolaye, dijminê ji der ve hatiye em ji welat derxistine, dijminê faşist û xwînxwar e. Li hember vî dijminî heta niha şerê me Kurdan kiriye, bi çi awayî ket? Di vî şerî de Kurdayetî bi çi awayî ket? Kurdayetî çû û yê maye, xiyanta wana ci bû, kî bû? Ji hezar salî ve heta niha xayîn kî bûn, ci kirin? Welat xistin ci halî? Û heta niha, heta roja partiya me rabû, şerê me kiriye bi çi bawerî, bi çi qehremaniye ye? Û heta vir ji we re hatiye, li ber çavên we ye.

Ew şerê li Başûr bûye, şerê ci bû? Hinek insanê gafil û yê xayîn ci gotin? Ew dixwazin Başûr di bin hikmê xwe bikin. Başûr ne di bin hikmê wan de ye, di bin hikmê dijmin de ye, di bin hikmê împeryalist, kolonyalîst û mijokdariye de ye. Û di bin hikmê peyayê (zilamê) wan de ye.

Li Başûr, me ci karî kir? Karê welatparêzî, karê demokrasî, ji sedî sed karê gelî, ji bo yekîtiya gelê Kurdistan, ji bo welatparêziya Kurdistanê bû. Hûn baş dizanin ku, heval û şervanen me bi mirin û bi mayînê bi we re ne. Li ser mafên we, li ser jiyan we, di dirokê de fedekariya nebûye kirin, xwe nêzîkî we kirin. Ê li hember vî karê siyasî sekinî, kî bû? Dijminê hezar salî bû! Ê bi dijmin re bûye yek kî bû? Xayînen bi sedan salan bûn! We bi çavê xwe ditin; ên tanq û topên dijmin kirin Kurdistanê kî ne? Ên helikopter û balefirêن dijmin anîn ser Kurdistanê kî ne? Kê ew dawet kirin? Kî kete pêşıya wan û ew ajotin ser welatparêzan?

Ev tiştîn hanê, weke rojeke vekirî ne. Ne mumkun e, înakr bibin. Kê dijmin kir hembêza xwe? Kê dijmin maçî kir? Kî ew generalê xwînxwar û faşist radimûse? Ev weke rojeke eşkere li hember we ne.

Qey ev dijmin, ji me pirr hezdiye? Ew dizanin di diroka xwe de, heta niha bi kê re bûn? Dijminê we yê Başûr kî ye û kî pê re ye? Kî bi hev re ne? Mirov

- ✓ Em şaş bin li hember me, em rast bin li ber me bisekinin. Em bi welatê xwe ve, bi yekîtiya gelê xwe ve girêdayî ne. Heta yek ji me hebe, emê li ser vê rastiyê bimeşin. Em ji biratiyê bêhtir naxwazin bi we re tiştîkî bikin.
- ✓ Em nabêjin bila têkiliyên wana bi Tirkan re tune bin. Bila hebin, lê ne li ser tunekirin û mirina Kurdan be. Dîsa li ser me têkiliyan çebikin lê, ne li ser mirina me. Li xwe bifikirin, li jiyan xwe bifikirin. Li ser menfaeta rast bifikirin. Em vê dixwazin.

Hûn, dijminê xwînxwar û faşist û hemû dijminnan -kî di-be bila bi-be-ji Beh-dinan der-xin, ji nêzîkî hidût der-xin, destê xwe nedîn dijmin, em werin ji we re leşker bin. Em ne ku ji wir derkevin, werin bi leşker bin. Em bi hev re yek artêşa gel bin. Em hazir in.

divê dijminê xwe baş nas bike. Ê ku dijminê xwe nas neke, mafê wî yê jiyanê nîn e. Ê ku dijminê xwe di her awayî de nas neke, nikare xwe û dostê xwe nas bike. Ê ku li ser dijminê xwe bibêje, "Ez xwe xurt dikim, xwe rizgar dikim" ew mirina xwe çedîke.

Gelê me yê welatparêz û zehmetkêş!

Hinek tiştî hene, ji mirov re ji

mirinê bêhtir dibin ders; berî mirinê tiştan ji mirov dixwazin. Riya ji bo gelê Kurdistana Başûr vebûye, ji bo Meclîsa Neteweyî, ji bo Hükümeta Federalî me ve-kir. Dijmin bi xwe dibêje ku "Ne PKK bûya ev rê venedibû." Ve-bûna wê li ser karê me ye. Dijmin iro ji me ditirse, hinek tene-zûlutan dike. Em nabêjin jê fêdeyê nebînin. Bibînin lê, dostê xwe ji nas bikin. Tiştî

we ji mirinê radike, nas bikin. Ji bir nekin; dijmin iro wiha dike, sibê tiştîkî din dike. Ew dijmin dema qirkirina Helepçeyê çebû, li ku derê bû? Dema di berê de pirr şer çebûn, ji şêstî heta heftê û pêncan her tiştî dibû, wî dijminî ci dikir, li ku derê bû? Gelo yek kes ji we qebûl dikir? Na! Niha li ser ci qebûl dike? Li ser karê PKK'ê, şerê PKK'ê qebûl dike. Ku em hebin, hûn ji hene.

Ku em hebin, dijmin tenezûlatan dike, ku em tune bin, tiştîkî dide? Na!

Dîsa em nabêjin, "Meclîsa Neteweyî xurt mekin". Em nabêjin, "Xwe nekin hikum". Na! Em dibêjin, "Bikin" lê em tiştîkî din jî dibêjin, "Bila hinek li ser mafên miletékî nelizin, vê fersendê nedîn wan."

Ez ji Berzanî nas dikim. Min ji di şêstî de Berzanî welatparêz dihesiband. Û me dest bi Kurdayetî kir, min ji jê dengek, bangek girt. Lî me tiştîkî din jî dît. Me got: "Ji bo gel jî Kurdayetî, ji bo gel jî serkevtin." Wê demê li hember me Berzanî sekinî. Me nêri Berzanî bi kolonyalîstan re, bi mijokdariye re, bi împaryâstan re ye. Çiqas dewletê li ser Kurdistanê leyîstokan çedîkin, xwe digihîne wan. Ev sîh sal e, xwe digihînê. Me got, "Ev ne rast e" belê em bi Kurdayetî re ne, lê em ne bi vê re ne. Wexta em li hember sekinî, ne ji bo tiştîkî din, ji bo gel bû. Bi navê Kurdayetî, bi hemû dijminen Kurdan re yek bî, lêxî! Ji bo menfaeta xwe ya biçük, li Kurdê Bakur bixî, li Başûr bixî, li Rojhîlat bixî, li Rojava bixî, ev nabe! Tu malbat, tu şexs nikarin vî karî bikin. Mafên (heqîn) wan tune ye ku vî tiştî bikin.

Niha Berzanî ji min re dibêje, "Diktator". Hûn baş dizanin bê diktator ci ye, kî ye? Dibêje, "Zarok û pîrekan dikije." Hûn baş dizanin bê pergala zarok û pîrekan kê kiriye bîlayê? Ê ku koka (reha) welêt kolaye kî ye; hûn vê baş dizanin û Berzanî bi xwe ji dizane. Ev pereyê wan ji ku derê tê? Ev alîkariya ji derive digire, ji ku derê tê, li ser ci esasi tê? Ev tifaqa bi faşîstên Tirkan re li ser kê û bi ci qiyemî çedîbe?

Hemû hêzên welatparêz; şexsiyêtîn durust, demokrat, sosyalist! Serokên hêzan, ên li Başûr!

Hûn baş dizanin di rewşa we de hinek tengasi hene. Hûn nû tene ser lingên xwe. Em vê dizanin û em bi we re ne. Lî ev gavên şaş diavêjin, bê hidût dikevin lîskîn (leyîstokîn) dijmin; em dibêjin xwe jê dûr bixin.

Mala Berzanî, bi rastî bê mesûliyet, bi dijmin re têkiliyan çedîke. Ev ne karê diplomasiyê ye, ne karê siyasi ye û ev ne tifaqa siyasi ne. Ev karê eşîrtiyê ye. Ji bo pereyan e, ji bo xwe axa bihêle ye, ji bo xwe bi xwe diktator bike ye.

Dûmahîk rûpel 14

